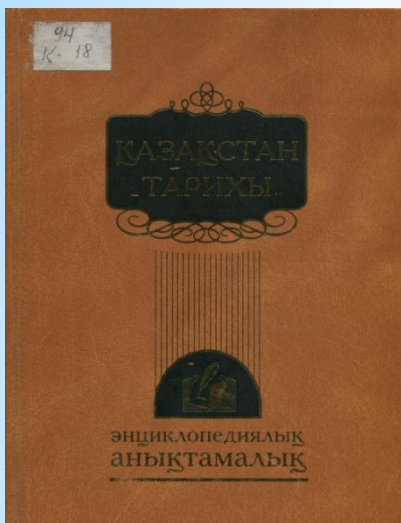

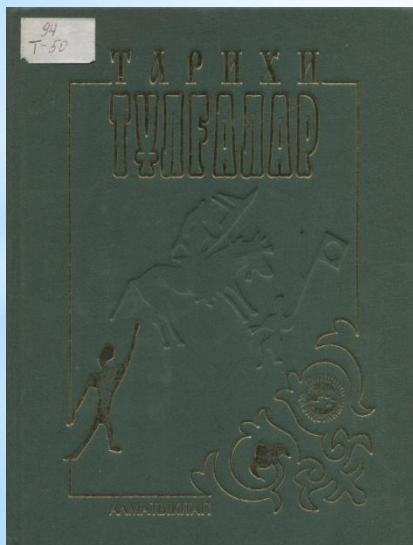
1893-1938

**Ақын, көрнекті жазушы,
публицист, Алаш
қозғалысының қайраткері
МАҒЖАН ЖҰМАБАЕВТЫҢ
туғанына 125 жыл**

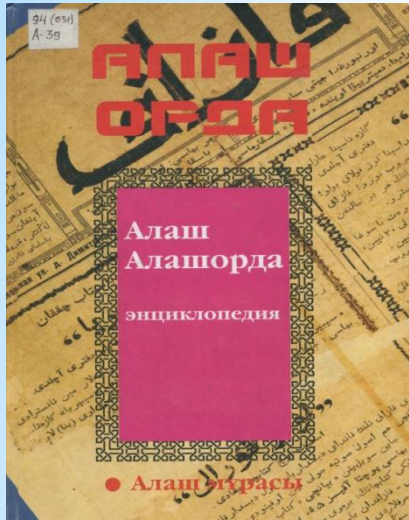

Қазақстан тарихы. Энциклопедиялық анықтамалық. - Алматы: «Аруна LTD» ЖШС, 2006. - 768 б.

"Мәдени мұра" мемлекеттік бағдарламасы бойынша шығарылып отырған "Қазақстан тарихы" энциклопедиялық анықтамалығында ежелгі дәуірден бүгінгі күнге дейінгі Қазақстан тарихына қатысты мақалалар жинақталған. Кітапта Қазақстан аумағындағы ірі тайпалар, тайпалық одақтар, мемлекеттер мен олардың өзге елдермен саяси қарым-қатынасы, онда өткен үлкенді-кішілі саяси оқиғалар (елшілік қатынастар, шайқастар мен көтерілістер, жүргізілген саяси науқандар, т.б.) баяндалады. Қазақстан тарихындағы тұлғалар - мемлекеттік билеушілер (қағандар, хандар, сұлтандар, әмірлер, қолбасшылар генерал-губернаторлар, болыстар, ҚКП ОК-нің бірінші хатшылары, президент пен үкімет басшылары, Жоғарғы Кеңес, Парламент төрағалары, т.б.) мен мемлекет және қоғам қайраткерлеріне (билер, батырлар, зиялылар, т.б.) де үлкен мән берілген. Сонымен қатар, Қазақстан тарихынан хабар беретін ескерткіштер - ежелгі қалалар, тұрақтар, ғұрыптық және жерлеу құрылыстары (архитектуралық ескерткіштерден басқалары), Қазақстан тарихына қатысты маңызды жазба деректер мен олардың авторлары, тарихқа қатысты кейбір жиі пайдаланылатын терминдер, тарихи дәуірлер қарастырылады.

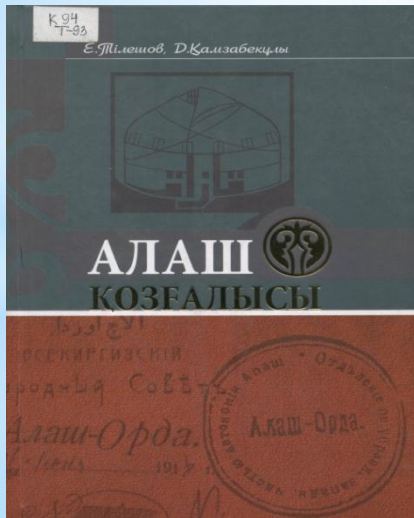
Тарихи тұлғалар. Танымдық-көпшілік басылым. Мектеп жасындағы оқушылар мен көпшілікке арналған. Алматы. "Алматы кітап" ЖШС, 2005. - 368 бет.

Алаш. Алашорда. Энциклопедия /Құраст.: Ғ.Әнес, С.Смағұлова. - Алматы: «Арыс» баспасы, 2009. - 544 бет.

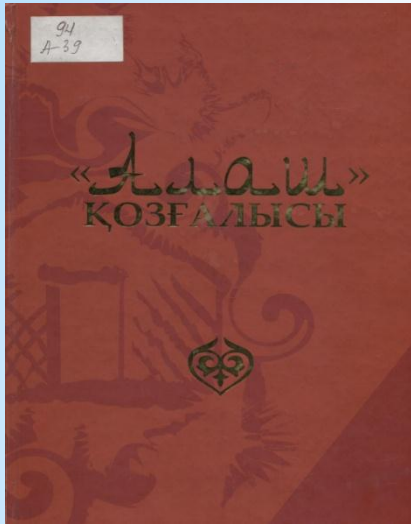
Қазақ халқының ұзын-ырға тарихындағы айтулы, белесті кезеңі - XX ғасыр басындағы Алаш қайраткерлерінің соңынан ерген жылдары. Ресми түрде «Алаш» партиясы мен «Алашорда» үкіметі 1917 жылдың соңында құрылғанымен Ә.Бөкейханов, А.Байтұрсынұлы бастаған ұлт көсемдері ғасыр басында-ақ саяси аренаға шықты. Күрескер ұлт зиялылары әсіресе 1913 жылдан бастап Орынборда шығып тұрған «Қазақ» газетінің маңына топтасып, бағыт-бағдарын айқындап, айтулы саяси күшке айналды.

Кеңес өкіметі жылдарында «жабық» тақырыпқа айналған, есімдері мен еңбектері ескерусіз келген Алаш арыстары туралы еліміз тәуелсіздік алған соң ғана жан-жақты сөз бола бастады: олардың мұралары жарық көрді, зерттеу еңбектер жазылды, есімдері ұлығталды... Бұл жинақ-кітапқа осы кезге дейінгі Алаш зиялылары туралы жарық көрген барша еңбектер сұрыпталып, қорытылып, тиянақталып беріліп отыр.

Е.Тілешов, Д.Қамзабекұлы Алаш қозғалысы. Энциклопедиялық анықтамалық. Алматы: Сардар, 2014, 528 бет.

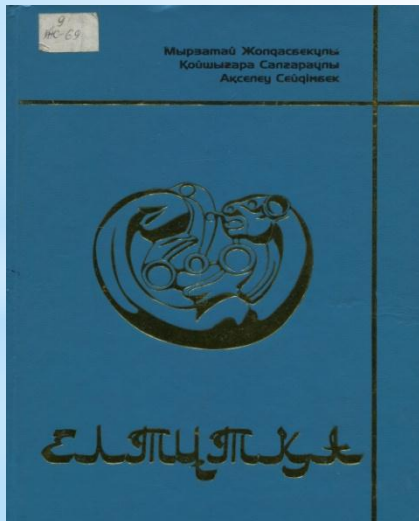
Бұл энциклопедиялық анықтамалыққа Алаш қайраткерлері мен қатысушылардың өмірбаяны, Алаш қозғалысына, партиясына қатысты ұғымдар мен атаулар, сол кезеңнің тарихи-қоғамдық, мәдени, әдеби дамуын байқататын мағлұматтар енгізілді. Алаш қозғалысына қатысқан тұлғалардың деректі тізімі жасалып ұсынылды. Сондай-ақ, Алаш қозғалысын, оның қайраткерлерінің өмірі мен шығармашылығын зерттеп жүрген ғалымдар жөнінде де мәліметтер берілді.

"Алаш" қозғалысы.

Құраст: Е. Тілешов, Д. Қамзабекұлы, И. Нұрахмет. Алматы: «Сардар» баспа үйі, 2008, - 324 бет +16 жапсырма бет.

Бұл анықтамалыққа Алаш қайраткерлерінің өмірбаяны, "Алаш" қозғалысына, партиясына қатысты ұғымдар мен атаулар, сол кезеңнің тарихи-қоғамдық, мәдени, әдеби дамуын байқататын еңбектер енгізілді. Алаш қозғалысына қатысқан тұлғалардың деректі тізімі жасалып, ұсынылды. Сондай-ақ Алаш қозғалысын, оның қайраткерлерінің өмірі мен шығармашылығын зерттеп жүрген ғалымдар жөнінде де мәліметтер берілді.

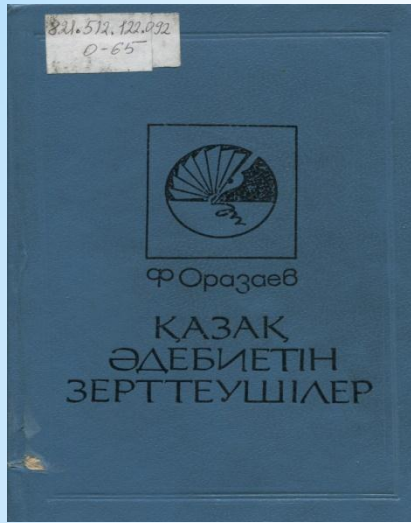

ЕЛТҮТҚА. Ел тарихының әйгілі тұлғалары: Оқу құралы (М. Жолдасбекұлы., Қ. Салғараұлы, А. Сейдімбаев)

Астана, 2001. -356 б.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Ғылыми кеңесі мақұлдаған.

Ел тарихын әйгілі тұлғалар арқылы тану мүмкіндігі — тәуелсіздік жемістерінің бірі. Президент Н.Ә.Назарбаевтың қолдауымен, премьер-министрдің орынбасары И.Н. Тасмағамбетовтың тікелей араласуымен Түркі қағанатының әйгілі батыры Күлтегін құрметіне орнатылған тас ұстынның тұңғыш рет жасалған көшірмесі қазір Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің бас ғимаратында тұр. Бірінші атриумда киелі тас ұстынның мазмұнын ашатын жайым (экспозиция) жасақталған. Солардың ішінде дарынды суретші Нұржан Қарымсақовтың қолынан шыққан "Бата", "Алтын адам" атты көлемді паннолар да бар. Бұл панноларда екі жарым мың жыл аясы қамтылып, ел тарихының 150-ге тарта әйгілі тұлғалары бейнеленген.

Ф. Оразаев.

Қазақ әдебиетін зерттеушілер (Өмірбаяндық-библиографиялық анықтамалық). - Алматы: Рауан, 1991, - 256 бет.

Кітапта қазақ әдебиетін зерттеушілердің өмір жолы мен ғылыми еңбектері жөніндегі деректер қамтылған. Мұндағы мақсат - қазақ әдебиеті жайлы жазылған еңбектерді толық көрсетіп, оқырманға жеткізу, ізденімпаз қауымға қолғабыс ету.

Зерделі оқырман бұл еңбектен қазақ әдебиеті ғылымынын, тарихын, өсу-өрбу жолын да аңғарары аян.

Жұмабаев Мағжан. Жалынды жыр. (Өлеңдер жинағы). Алматы: «Олжас кітапханасы» Баспа үйі, 2012. - 152 б.

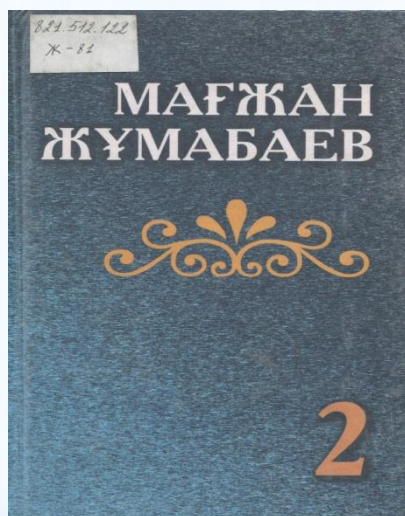
Мағжан Жұмабаев есімі әдебиет сүйер қауымға жақсы таныс. Оның қазақ халқының рухын ояту жолында жазған жалынды жырлары мен өзінің ғашықтарына арнап жазған назды өлеңдерін тебіренбей, сезімге берілмей оқымау мүмкін емес. Оның эпикалық шығармалардың ізімен жазған дастандары мен әлем әдебиетінің озық үлгілерінен жасаған тәржімалары бүгінгі қазақ әдебиетінің асыл қазынасы. Ақын қай тақырып төңірегінде қалам тербесе де, жыр қазынасы ашылғандай барынша төгіп, тереңнен толғап жазады. Әсіресе, өзінің саяси көзқарастарын өлең сөзбен өрнектеп беруі шынайылығымен құнды. Ол - өз ұлтын сүйген, түркі дүниесінің рухани тұтастығын ойлаған жан.

Жұмабаев Мағжан

Көп томдық шығармалар жинағы. 1-том. Өлеңдер, дастандар, әнгіме.- Алматы: Жазушы, 2008. - 208 бет.

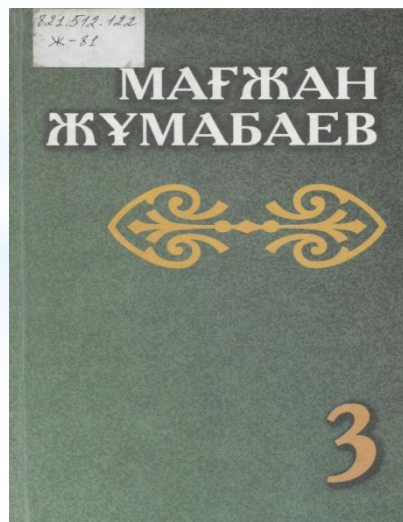
Ақын шығармалары көп томдығының бірінші кітабына өлеңдері мен дастандары, әнгімесі еніп отыр. Олар Мағжанның көзі тірісінде жарық көрген жинақтары мен кейінгі жылдары шыққан басылымдары негізінде салыстырылып, мәтіндік «өңдеу-жөндеуге» ұшырағандары, қысқарып кеткен тұстары қалпына келтірілді.

Жұмабаев Мағжан

Көп томдық шығармалар жинағы. 2-том. Өлеңдер, дастандар, аудармалар — Алматы: Жазушы, 2008.- 208 бет.

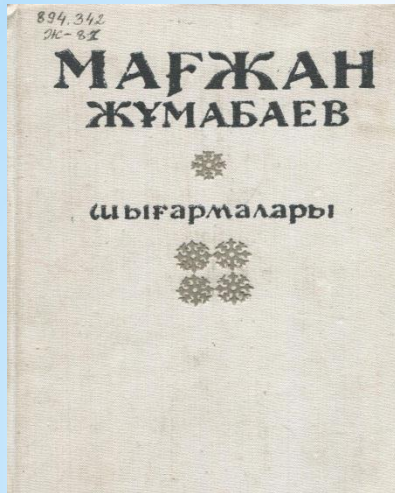
Ақын шығармалары жинағының екінші томына өлеңдері мен дастандары және бірқатар поэзиялық аударма туындылары енді.

Жұмабаев Мағжан

Шығармалар жинағы. 3-том. Аудармалар, ғылыми еңбек, мақалалар, - Алматы: Жазушы, 2008, - 232 бет.

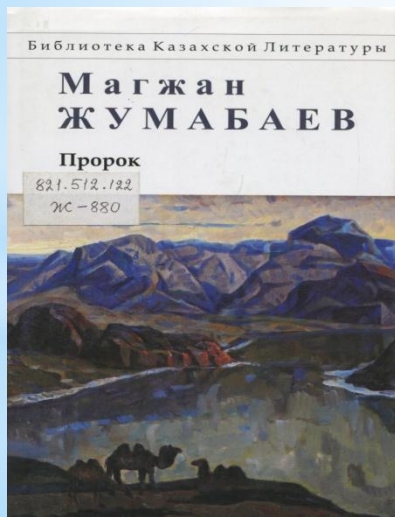
Қазақтың арыс ұлдарының бірі Мағжан Жұмабаевтың шығармалар жинағының бұл томына оның аудармалары, «Педагогика» атты ғылыми еңбегі, мақалалары енгізілді.

Жұмабаев М.

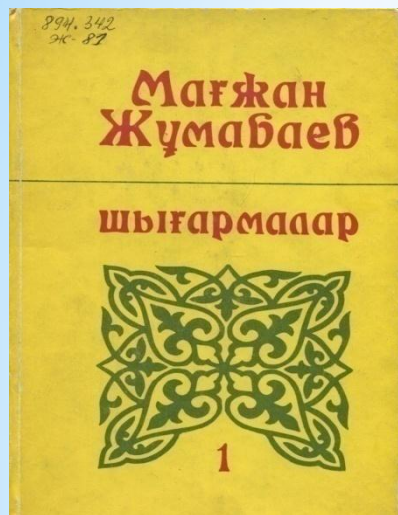
Шығармалары: Өлеңдер, поэмалар, қара сөздер. (Құраст. Абдуллин Х., Дәрімбетов Б., Жұмабаева З.) - Алматы: Жазушы, 1989. - 448 бет., портр. суретті.

Қалың жұрт көп жыл көз жазып қалған әйгілі акынның бұл шығармалар жинағына әр жылда жазылған өлеңдерімен қатар «Қорқыт», «Батыр Баян», «Жүсіп хан» секілді поэмалары және «Шолпанның күнәсі» әңгімесі, сондай-ақ аудармалары, мақалалары топтастырылды.

Жумабаев Магжан

Пророк. Стихи, поэмы, рассказ. / Магжан Жумабаев. Перевод с казахского. / Комментарии Б. Канапьянова. Астана: Аударма, 2010. - 368 стр.

Жұмабаев М.

Шығармалар. 3 томдық, 1-т., Алматы: Білім, 1995, -256 бет.

Ұсынылып отырған еңбек халқымыздың аса көрнекті ақыны Мағжан Жұмабаев шығармаларының толық күйіндегі үш томдығының бірінші кітабы. Бұған ақынның өлеңдері, оның ішінде жаңадан табылғандары да енгізілді. Белгілі себептермен әртүрлі жөндеулерге ұшырағандары төл нұсқаларымен салыстырылып, алғашқы қалпына келтірілді.

Жұмабаев М.

Шығармалар - 2,3-т., Алматы, «Білім» -512 бет.

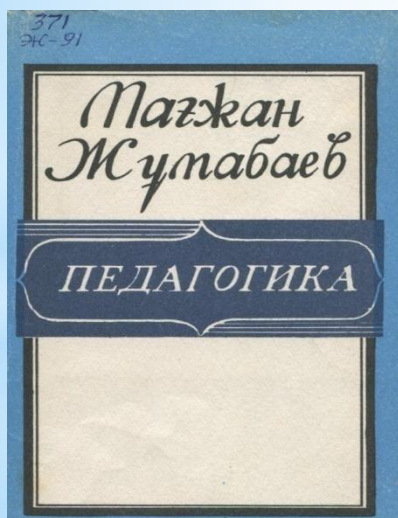
Үш томдық етіп шығару жоспарланған М. Жұмабаев шығармаларының екінші және үшінші томдарын біріктіріп шығаруға тура келді. Екінші томға ақынның поэмалары, толғаулары, аудармалары, «Шолпанның күнәсі» атты әңгімесі, ал үшінші томға 1922 жылы алғаш рет Орынборда жарық көрген «Педагогика» атты ғылыми еңбегі мен мақалалары, сонымен бірге Мағжан шығармашылығын оқырмандарға кеңірек таныстыру мақсатымен оның 100 жылдық мерей тойына дейін ақын мұрасы туралы әр кезде жарық көрген әдебиетші-қаламгерлердің біраз сын-зерттеу мақалалары қосымша ұсынылды.

Магжан Жумабаев

Пророк. Стихи и поэмы. Пер. с каз. / Составитель, вступ. статья, комментарии Б. Канапьянова. - М.: Русская книга, 2003. - 176 с.

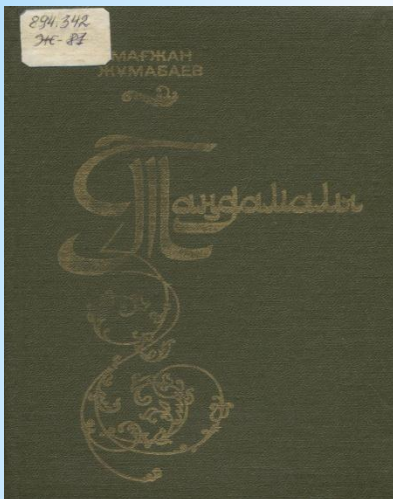
Настоящее издание впервые знакомит русского читателя с творческим наследием великого казахского поэта XX века Магжана Жумабаева, имя которого много лет было под запретом. В книгу включены стихи, поэмы в переводах известных поэтов Казахстана и России.

М. Жумабаев

Педагогика. - Алматы: Ана тілі, 1992.- 160 бет. (Халық қазынасы)

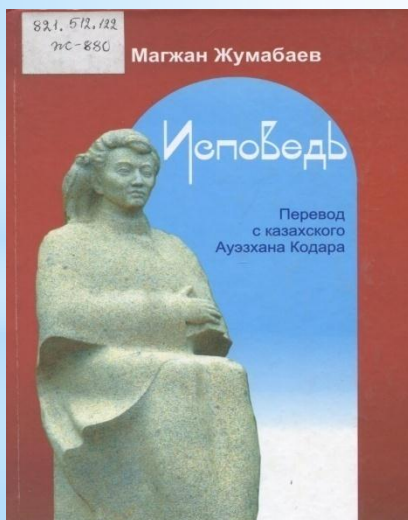
Мағжан Жұмабаев — қазақтың ұлы ақыны. Әйтсе де ол аса дарынды ақындығымен бірге ұстаздықты мұрат етіп, сол жолда оқулық, методикалық сипатта еңбектер де жазған жан. Әрине оның бәріне жеке-жеке тоқталып жатпайық, осы «Педагогика» атты ғылыми, публицистикалық оқулықтың Мағжан Жұмабаевтың көзі тірісінде екі рет жарық көруінің өзі құндылығының, ғылыми мәнді, маңыздылығының дәлелі. 1922 жылы Орынборда жарық көрісімен, келесі 1923 жылы Ташкенде қайта басылып шығады.

Жұмабаев Мағжан. Тандамалы: (Өлеңдер, поэмалар, зерттеулер, аудармалар). — Алматы: Ғылым, 1992. — 272 б.

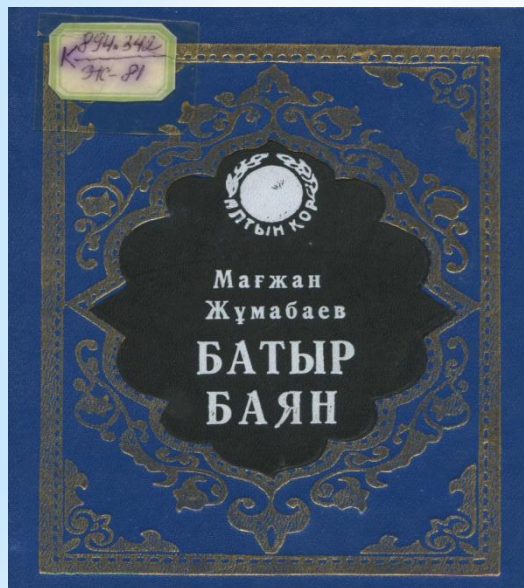
Қазақтың ірі ақыны Мағжан Жұмабаевтың есімі қалың оқырман қауымға соңғы бір-екі жылдың көлемінде ғана белгілі бола бастады. Оған дейінгі алпыс жыл бойында оның шығармаларына есік жабық болды. Қайта құру кезеңі ғана ақын творчествосын қараңғы қоймалардан жарыққа шығарып, оның есімін қазақ әдебиетінің тарихына қосты.

Бұл кітапқа Мағжанның таңдамалы шығармалары енгізіліп отыр. Осылардың ішінен оның 1922 жылы жеке кітап болып басылып шыққан «Педагогика» атты зерттеуін атап өтуге болады. Жинаққа, сондай-ақ, ақынның әр жылдарда жасаған көркем аудармалары да енгізілді.

Жумабаев Магжан. Исповедь. / Перевод и примечания Ауэзхана Кодара. Петропавловск: 2011 - 400 с.

В сборник классика казахской литературы Магжана ЖУМАБАЕВА вошли его стихотворения и поэмы, а также рассказ «Прегрешение Шолпан». Из наследия М. Жумабаева видно, что он органично впитал в себя не только восточную и западную традиции, но и лучшие образцы русской литературы «серебряного века», представленного именами Блока, Бальмонта, Мережковского. Известно, что он дружил с Брюсовым, Есениным. Это говорит о том, что творчество Жумабаева работает на диалог литератур России и Казахстана, способствует сближению казахского и русского народов.

**Жұмабаев М.
Батыр Баян. Астана. Елорда, 1998.**

Мағжан Жұмабаев

Выдающийся поэт, чей творческий талант оказался вневременным, чья поэзия стала основой казахского литературного и культурного возрождения в 1920-е годы. Мағжан Жұмабаев (1899-1938) — выдающийся поэт, чей творческий талант оказался вневременным, чья поэзия стала основой казахского литературного и культурного возрождения в 1920-е годы. Мағжан Жұмабаев (1899-1938) — выдающийся поэт, чей творческий талант оказался вневременным, чья поэзия стала основой казахского литературного и культурного возрождения в 1920-е годы.

Ахмет Байтұрсынұв

Он был избран в состав правительства "Алаш-орда" на Восточном учредительном съезде казахского народа в конце 1917 года. Служил особым полномочным представителем и поручителем широкого диапазона его деятельности. Ему поручалось совмещать в себе множество, порой далеких друг от друга, обязанностей: быть политическим и государственным деятелем, просветителем, переводчиком, автором критики и публицистики. В 1920-е годы он был редактором "А. Байтұрсынұв трибунасы" — еженедельной газеты, посвященной развитию русской поэзии, автор ряда учебных пособий, редактор газеты "Жауап".

В 1929 году в семье Мағжан и Ахмет Байтұрсынұв появились трое детей: три девочки и один мальчик. Что же касается его поэтического дарования, то, бесспорно, что Байтұрсынұв заслуживает звания первого казахского поэта. У него, кроме переводов пришедшей русской поэзии, много самостоятельных, добрых, светлых и ярких стихов. Он был участником съезда поэтов Казахстана на Ашхабадской сессии. В 1934 году по указанию правительства Казахстана, пришедшего к власти, он был освобожден. Но в сентябре 1937 года был вновь арестован и 25 декабря того же года, по обвинению в "контрреволюционной деятельности", расстрелян.

Ильяс Ахметов

Уроженец Семипалатинской области Киргизинского района, прославился поэзией. Автор критики и публицистики. В 1938 году Ильяс Ахметов погиб в командировке в Свердловскую область.

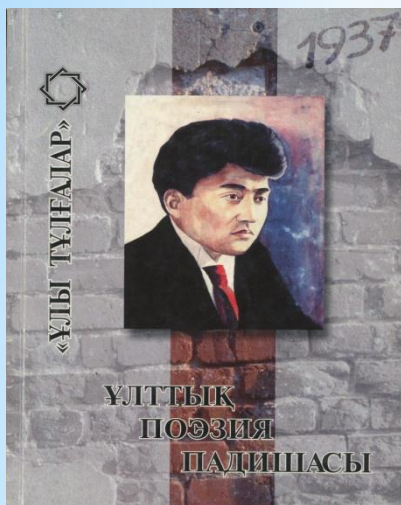

Исенғали Қасабұлатов

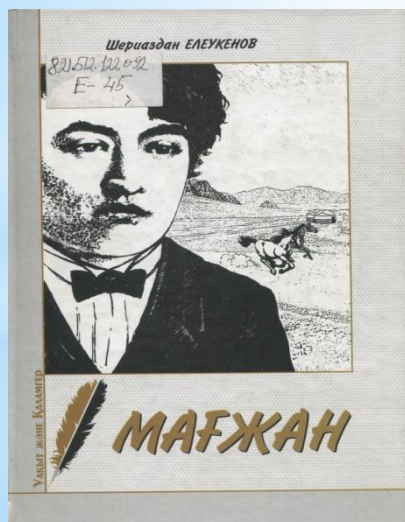
Уроженец Уральской области, одна из первых, но забытых фигур первой трети XX века. Окончил медицинский факультет Саратовского университета. И. Касабұлатов активно занимался поэзией, писал во время эмиграции в СССР. Он был участником съезда поэтов Казахстана на Ашхабадской сессии. В 1927 г. И. Касабұлатов переехал на сторону Советов, возглавив литературно-просветительскую организацию "Жауап" в Омске. В 1930 г. он был арестован и расстрелян.

Бұл ақпаратты ұш аяқпен ұштырған Мағжан Жұмабаевтің өмірі мен шығармашылығы, қызықты жағдайлар, оқиғалары туралы бізге айтып берген. Кейінгі ұрпаққа берген өмірлік сабақтары, оның әдебиетімізге қосқан үлесі туралы айтып берген. Бұл ақпаратты ұш аяқпен ұштырған Мағжан Жұмабаевтің өмірі мен шығармашылығы, қызықты жағдайлар, оқиғалары туралы бізге айтып берген. Кейінгі ұрпаққа берген өмірлік сабақтары, оның әдебиетімізге қосқан үлесі туралы айтып берген.

Ұлттық поэзия падишасы: Ұлы ақын Мағжан Жұмабаевтың өмірі мен шығармагерлігі туралы / Құрастырған Ф.Қ. Бектурбекова. - Алматы: Орталық ғылыми кітапхана, 2001. - 314 бет, суретті. - "Ұлы тұлғалар" Ғылыми-биографиялық серия.

Елеуменов Ш.Р.

Мағжан. Өмірі мен шығармагерлігі. Оқу құралы. - Астана: «Астана-полиграфия, 2008 - 392 бет

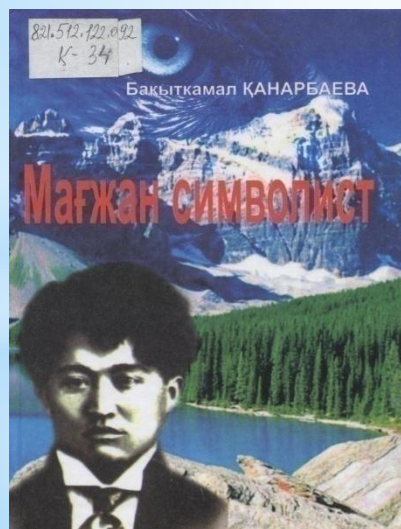
Филология ғылымдарының докторы, проф. Шериаздан Елеуеновтың «Мағжан» атты туындысы 1995 жылы жарық көріп, оқырман жұртшылық тарапынан жоғары бағаланып, кезінде Қазақстан Республикасының Мемлекеттік сыйлығына ие болғаны мәлім. Уақыт өте келе тәуелсіздік заманының үздік ізденістерінің бірі саналатын кітаптың маңызы артпаса, еш кемімеген. Жанры жағынан филологиялық эссе түрінде жазылған бұл кітап бұрын-сонды айналымға түспеген бай материалды ғылыми тұрғыдан жан-жақты талдау, ақынды тудырған тарихи ортаны, сол кездегі қоғамдық қатынасты терең сипаттау негізінде Мағжан Жұмабаевтың жарқын бейнесін зор шабытпен өрнектейді. Ұлтымыздың көкейтесті проблемалары жайлы ақын толғаныстары бүгін де актуальді: Мағжан осы қазір тәуелсіздік мінберінен сөйлеп тұрғандай әсер етеді. Ол Абайдан соңғы ақын-жазушылардың алдыңғы қатарында қазақ елінің ендігі тағдырын жырына алтын арқау етті.

Қаһарманұлы Ғ.

Жәжеке. Естеліктер мен деректер - Алматы: «Қазығұрт», - 2005. - 272 бет.

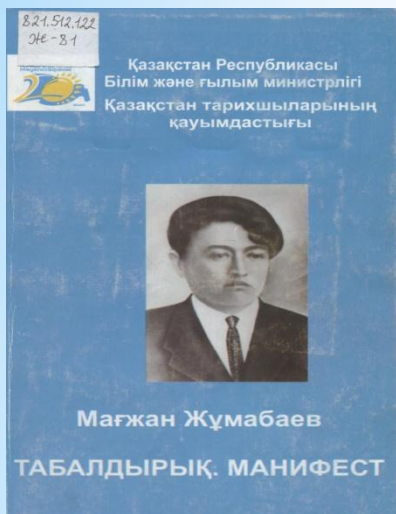
Қазақтың аса көрнекті ұлттық ақыны Мағжан Жұмабаевтың немере інісі, Ұлы Отан соғысының ардагері, ұзақ жылдар бойы оқу-ағарту саласында жемісті еңбек еткен Ғаділша Қаһарманұлы ақсақал осыдан бірер жыл бұрын өмірден озды. Алайда ол кісінің М.Жұмабаевтың жазушылық, азаматтық, қайраткерлік келбетін, парасатты рухани бейнесін, сұлу жан дүниесін, аяулы тағдырын қалың оқырман қауымға танытуды мақсат еткен жазбалары мен естеліктері кезінде мерзімді баспасөз беттерінде жарық көргенмен жеке жинақ болып шықпаған. Осы жинақ сол олқылықтың орнын толтырумен қатар, Мағжан ақын өмірінің тағы біраз қырларын танытары хақ.

Қанарбаева Б.

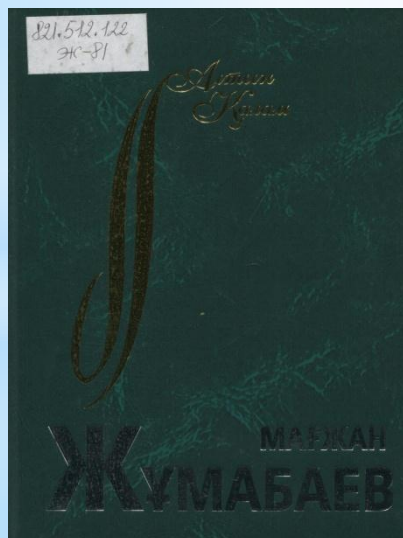
Мағжан символист: Зерттеу. - Алматы: Экономика, 2007. —288 бет.

Бұл монографияда Шәңгерей мен Мақыш, Шәкәрім поэзияларындағы символизмнің Мағжан поэзиясында шарықтау шыңға көтерілгені жүйелі дәлелденеді. Мағжанның қазақ әдебиетіндегі дараланып көрінген әдеби әдісі ашылып, оған ықпал еткен арналар анықталады. Сондай-ақ талас тудырып келген Сәкен поэзиясымен ара салмағы сараланады. Сөйтіп ХХ ғ. басындағы әдебиеттің бүгінге дейін белгісіз болып келген қалтарыстарын айқындап, оған жаңаша баға береді.

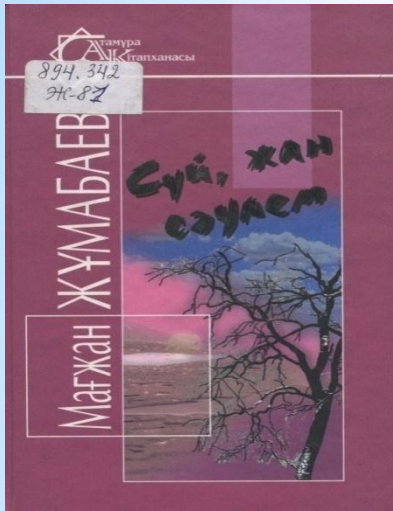

Мағжан Жұмабаев. Табалдырық. Манифест
Кіріспе мақала: М. Қойгелдиев. Құжаттық материалдарды мұрағат қорларынан алып, баспаға әзірлеген: М. Қойгелдиев, Ш. Тілеубаев. Алматы: «Тау-Самал» баспасы, 2011. - 108 бет + 20 бет түрлі-түсті жапсырма.

Өткен ғасырдың жиырмамыншы жылдары қазақтың жазушылар қауымы үшін шығармашылықтағы ұстаным мәселесі аса маңызды мәнге ие болды. Биліктегі идеология тарапынан телінген соцреализм концепциясы шығармашылықтағы ұлт зиялыларын бүтіндей қанағаттандыра алған жоқ. Бұл ретте оған ең алдымен алаштық зиялылар қарсылық танытты. Мағжан Жұмабаевтың қаламынан туып «Табалдырық» аталған құжат олардың ортақ ұстанымы-тын. Кітапта бұл құжаттың (біз оны мазмұнына сәйкес манифест деп атадық) өмірге келген уақыты мен авторлығы жөнінде зерттеу, манифестің мәтіні және араб графикасындағы фотокөшірмесі, сондай-ақ құжатқа тікелей қатынасы бар мұрағаттық материалдар берілді.

Жұмабаев М.
Өлеңдер, поэмалар/Мағжан Жұмабаев. - Алматы: «Ан Арыс» баспасы, 2009. - 320 б.
Қайта оқыған сайын қазып оқуды қажет ететін Мағжанның маржан жырларынан түзілген бұл жинақ өлеңдер мен поэмалардан тұрады.
Мағжан жыры, Мағжан мұңы — халықтың сыры, шындықтың шыңы. Ұлтын, жұртын өртеніп сүйген ақынның рухы — оқырманның көкірек көзіне шоқ, көңіл көкжиегіне шуақ берері сөзсіз.

Жұмабаев Мағжан

Сүй, жан сәулем. Өлеңдер мен поэмалар. — Алматы: Атамұра, 2002, - 256 бет.

Жалғыз қазақ емес, күллі Тұран жерінен шыққан түркі текті халықтардың мақтанышына айналған, көзі тірісінде-ақ мәңгілік сөнбес Шолпан жұлдызындай жарқырап шыққан Мағжан ақын жырлары уақыт өткен сайын соңы қырынан танылып, жаңа да жас оқырманын тауып отырары сөзсіз.

Қалың жұрт ұзақ жылдар көз жазып қалған қазақтың ұлы ақынының бұл кітабына әр жылдары жазылған өлеңдері мен поэмалары топтастырылды.

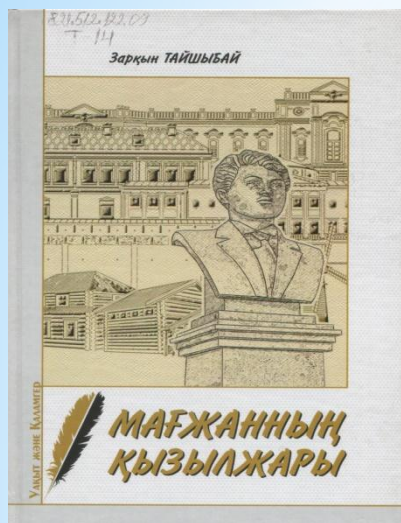

Жұмабаев М.

Жан сөзі: Өлеңдер мен дастандар. — Алматы: Раритет, 2005. - 256 бет. - «Алтын қор» кітапханасы.

Қазақ лирикасында «Абайдан соңғы әдебиетке жаңа түр кіргізіп, соңына шәкірт ерткен, мектеп (школ) ашқан ақын Мағжан екенінде дау жоқ... Орыстың бейнешілдігін қазаққа аударды, өлеңді күйге айналдырды, дыбыстан сурет туғызды, сөзге жан бітірді...».

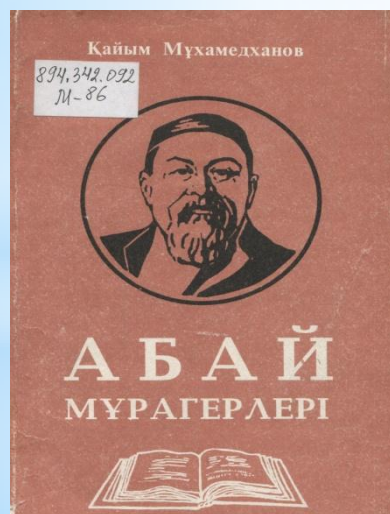
М.Жұмабаевтың ақындығы жөнінде бұдан сексен екі жылдай уақыт бұрын Жүсіпбек Аймауытов айтқан осы пікір-байлам қазір де өз ақиқатын жоғалтпағанына мына кітапты оқыған адамның көзі анық жетеді. Әсіресе, махаббат лирикасы мен ғажайып дастандары әлем поэзиясының інжу-маржаны қатарынан орын алуға әбден-ақ лайық.

Тайшыбай Зарқын

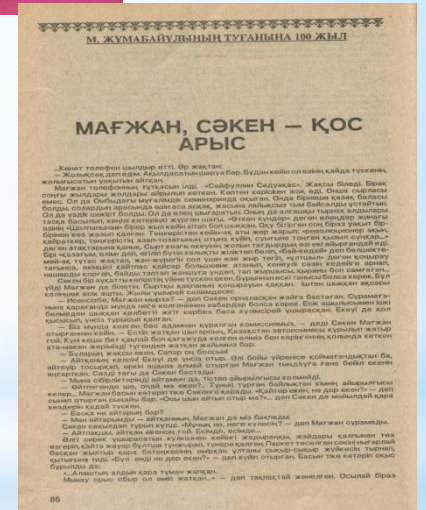
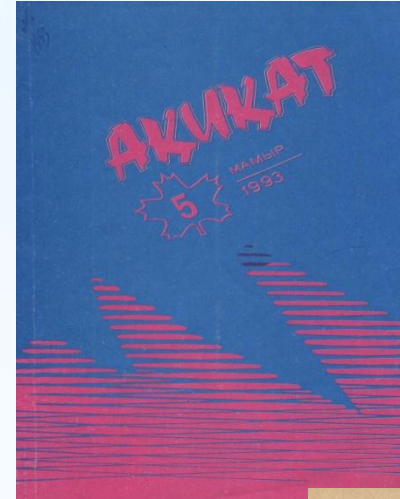
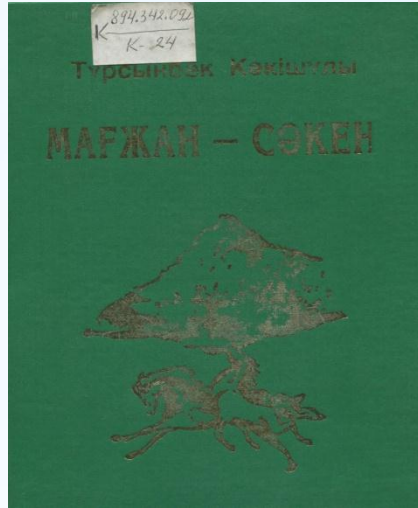
Мағжанның Қызылжары: Зерттеу. - Астана, «Астана полиграфия» - 2008. - 232 бет.

Кітапта ақын Мағжанның, қайраткер Мағжанның өмірі мен қызметінің елеулі кезеңдері ХХ ғасырдың басындағы қазақ халқының тағдырымен ажырамас тұтастықта танылады. Тарихта ұмытылмас із қалдырған оқиғалар бір өлке шеңберінен шығып, бүкіл ел аймағына тән құбылыстарға ұласа келіп, Мағжан Жұмабайұлы сияқты кесек тұлғаларды қалыптастырады.

Мұхамедханов Қ. Абай мұрагерлері. - Алматы: Атамұра, 1995. - 208 бет.

Бұл жинаққа белгілі әдебиетші, абайтанушы ғалымның архивтерден, көне басылымдар мен баспасөздерден және Абайдың көзі тірі ұрпақтарынан ұзақ жыл бойы тірнектеп жиған дерек-дәйектерін негіз еткен бірнеше зерттеу еңбегі еніп отыр. Ерекше ескертетін жағдай: бұларда әр түрлі себептермен көптеген жылы жабулы жатқан, жарияланбай келген өте қызықты да құнды мәлімет-мәселелер баршылық. Бұны, әсіресе, Шаһкәрім, Кәкітай, Әлихан жөніндегі мақалалардан кезіктіреміз.

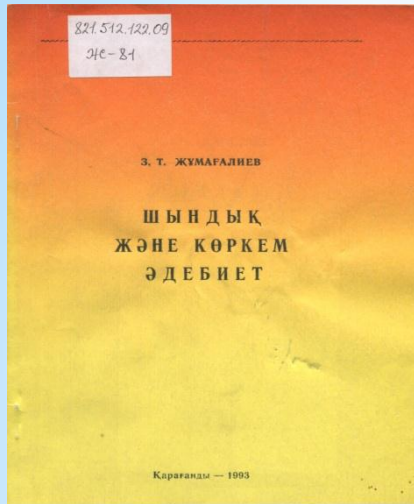
Кәкішұлы Т.

Мағжан мен Сәкен: Ғылыми эссе. - Алматы: Қазақ университеті, 1999.- 449 б.

Қазақ әдебиеттану ғылымында ғана емес, бүкіл азаматтық тарихымызда шешуін таппай келе жатқан, дау-дамайы мол мәселелердің бірі - Мағжан мен Сәкеннің қарым-қатынасы. Олардың көзі тірі кезінде де, ақталғаннан кейін де дабырасы басылмай келе жатқан әлеуметтік және пенделік жайларды шешуге Қазақстан ғылымына еңбек сіңірген қайраткер, профессор Тұрсынбек Кәкішұлы кірісіп, тарихи деректерге сүйеніп, архив мағлұматтарымен бекітетін, көркемдік талдаулармен оқушының көзін шындыққа жеткізетін машығынан бұл жолы да айнымапты.

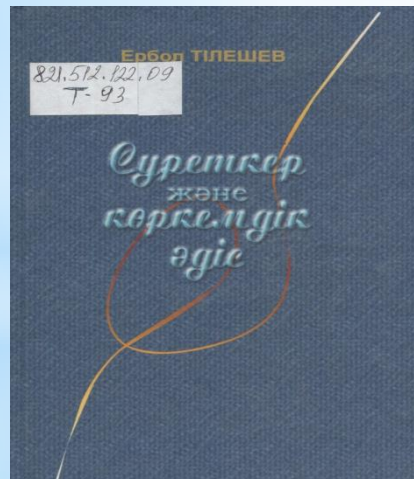
Әдебиетіміздің ұлы классиктерінің өмірі мен шығармаларын өзек еткен ғылыми эссе бүкіл қазақ қауымының шындығын шар айнадан көрсетіп, оқушының әдеби, тарихи танымын, эстетикалық түсінігін молайтқан.

XX ғасырдағы қазақ әдебиетінің болмысын білуге құмартқан шәкірттер, магистрант-аспиранттар, іздемпаз ғалым, зерделі оқырмандар салиқалы да тартымды, көркем баяндалған ғылыми хикаядан керегін тауып, сусынын қандыраы хақ.

Жұмағалиев З. Т. Шындық және көркем әдебиет: Оқулық. Қарағанды: ҚарМУ баспасы. 1993, -216 бет.

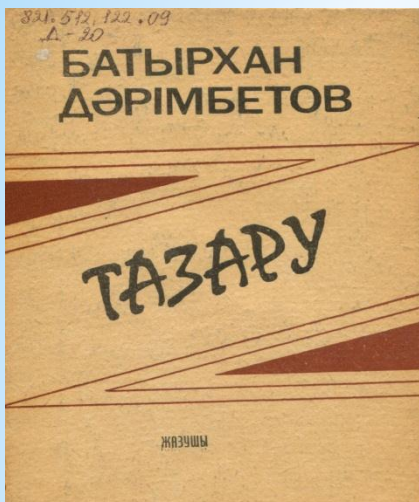
Бұл еңбекте бір кездері тоталитарлық — әміршілдік жүйенің қуғынына ұшырап, аты-жөні, творчествосы жабық тізімге енгізілген Ш.Құдайбердіұлы, М. Жұмабаев, Ж. Аймауытов сынды классик қаламгерлердің басты-басты шығармалары қарастырылады. Сондай-ақ онда С.Торайғыровтың саяси айып тағылып, оқырмандар қауымынан аластатылған соңғы екі поэмасы мен қазақ әдебиетінің кейбір өзекті проблемалары туралы пікір қозғалады.

Тілшев Е. Е.

Суреткер және көркемдік әдіс — Алматы, "Арқас", 2005. 278 бет.

Кітапқа "Суреткер және көркемдік әдіс" монографиясы және ғылыми зерттеу мақалалар жинақталған. Монографияда Мағжан Жұмабаев поэзиясындағы романтизм, ағартушылық реализм, сентиментализм, символизм көркемдік әдістері және ақынның шығармашылық эволюциясы сөз етіледі. Келесі бөлімде Абайдың әдеби мектебінің, А.Байтұрсынов, Қ.Кеменгерұлы, М.Мақатаев шығармашылығының кейбір қырлары, сондай-ақ, дәстүр мен жанашылдық, әдебиет тарихын дәуірлеу проблемалары қарастырылады.

Дәрімбетов Б.

Тазару: Әдеби сын.— Алматы: Жазушы, 1991- 160 бет. "

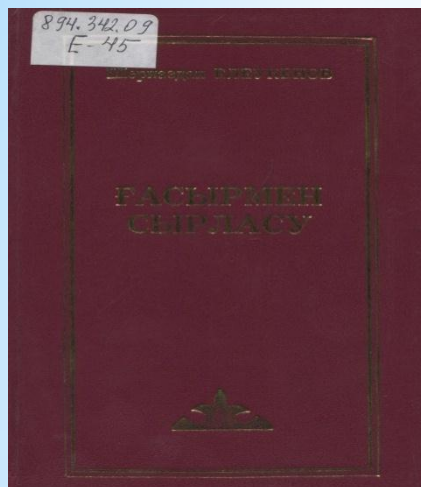
Сыншы Б.Дәрімбетов бұл кітабында сексенінші жылдардағы әдеби процестің кейбір көкейкесті мәселелері жөнінде пікір таласын тудыруды мақсат етеді. Автордың мұндағы тұжырымдарында объективті, субъективті жағдаяттар ұшырасып отырады.

Кітапта сондай-ақ Мағжан Жұмабаев творчествосын зерттеу проблемалары жайында автордың мақаласы бар.

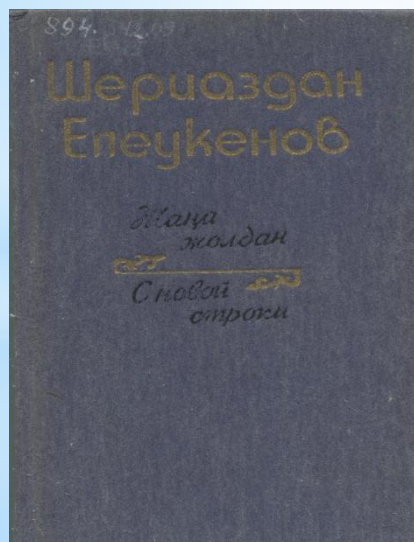

Бектұров Ж. Ақиқаты осы еді — Алматы. Ғылым, 1995. — 116 б.

Белгілі жазушы-журналист Жайық Бектұровтың «Ақиқаты осы еді» атты естелігінде Әбілхайыр ханның немересі Баймұханбет сұлтаннан бастап, Кенесары-Наурызбай дәуіріндегі елін, жерін қызғыштай қорғаған батырлар мен ғұламалардың бірлікке, ерлікке толы кезеңдері, сондай-ақ Әлихан, Міржақып, Мағжан, Ахмет, Жүсіпбектей тұлғалардың заманның қос өкпеден қысқан тар жол, тайғақ кешуіндегі отбасындағы, қоғамдағы, мемлекеттік деңгейдегі өрелі-өнегелі өмірнамалары, естен кетпес сталиндік қуғын-сүргіндегі автордың өзі және замандастары тартқан тағдыр тауқыметі, «Қозы Көрпеш-Баян сұлу», «Батыр Баян», «Киік», басқа да аңыз, ертегі, қиссалардың түп төркіні өзі туып-өскен Сарыарқа өлкесінен өрбуінің қыр-сыры, өзге де тарихи деректер нақты дәлелмен кеңінен суреттеледі.

Елеуқенов Ш. Ғасырмен сырласу.
Астана: Елорда, 2004. - 482 бет.

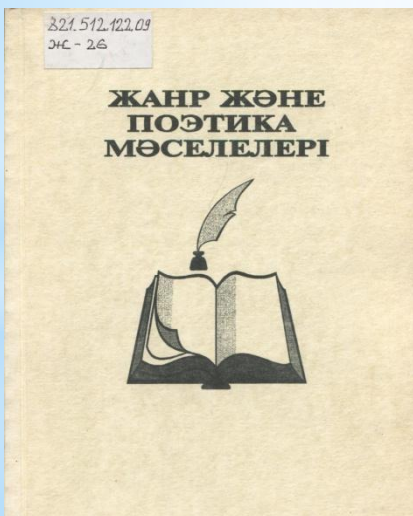
Елеуқенов Ш.
Жаңа жолдан: Әдеби портреттер, зерттеулер.— Алматы: Жазушы, 1989. —320 бет. портр. (қаз., орыс тілд.).

Белгілі сыншы-ғалым Шериаздан Елеуқеновтің бұл кітабына соңғы жылдары жазған зерттеулері, сын-мақалалары енген. Кітаптың ерекшелігі — кезінде репрессияға ұшыраған белгілі ақын-жазушылар: Ш. Құдайбердиев, А. Байтұрсынов, Ж. Аймауытов, М. Жұмабаевтардың творчестволық мұраларын зерттеуге жедел үн қосу болып табылады.

Өлең өлкесі: Қазақ табиғат лирикасының антологиясы. (Құраст. Ж. Әскербекқызы). - Алматы: "Жазушы", 2009. - 472 бет.

Қазақ поэзиясындағы табиғат суреті байырғы ұлттық дүние-танымнан бастау алып, поэтикалық ойлау жүйесінде тың бояулармен құлпыра бейнеленгеніне арғы-бергі дәуірлердегі әдеби мұралар куә. Бұл жинаққа көне түркі дүниесінен бүгінгі күнге дейінгі поэзияда табиғатты, ондағы сурет пен құбылыстарды әр қалыпта жырлаған туындылар жинақталды.

Жанр және поэтика мәселелері. — Алматы, 2004, - 300 бет.

Ұлттың рухани деңгейін танытатын, қазақ әдебиеттану ғылымының бір саласы — жанр және поэтика мәселелері сөз болатын бұл еңбекте қазақ әдебиетіндегі жанрлық жүйе, әдеби процесс, эстетикалық контекст, әдебиеттің түрлері мен методологиясы Ғылыми-теориялық тұрғыдан зерттеледі.

Жанр мен стильдің ұлттық ерекшеліктері әлемдік әдебиеттану контекстінде Абай, Шәкәрім, Ахмет, Міржақып, Мұхтар, Мағжан, Жүсіпбек т.б. шығармаларын талдау барысында айқындалады.

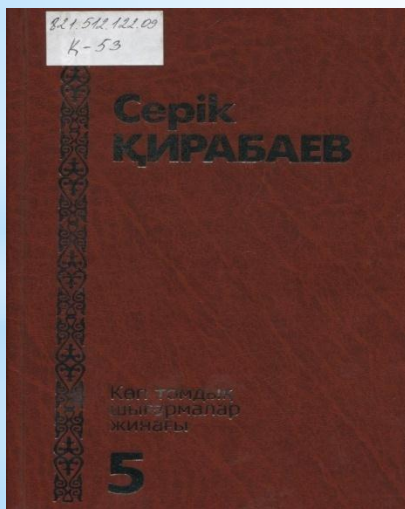

Қирабаев С.

Әдебиетті қайта оқу. Әдебиеттік зерттеулер мен мақалалар / Серік Қирабаев. - Алматы: «Балауса» баспасы, 2010. - 320 бет.

Әдебиетте, әдебиет тарихын зерттеу мен сында «қайта оқу» деген ұғым бар. Уақыт өтеді, заман өзгереді, қоғам алмасады. Бұрын жазылып жарық көрген көркем шығармалар уақыт сынынан қалай өтті, оның көркемдік-идеялық ой жүйесі жаңа заманға қызмет етуге жарай ма?

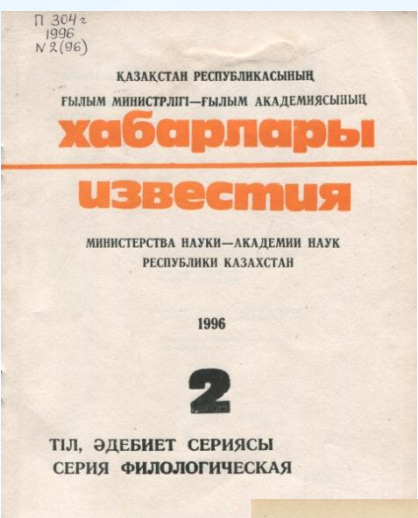
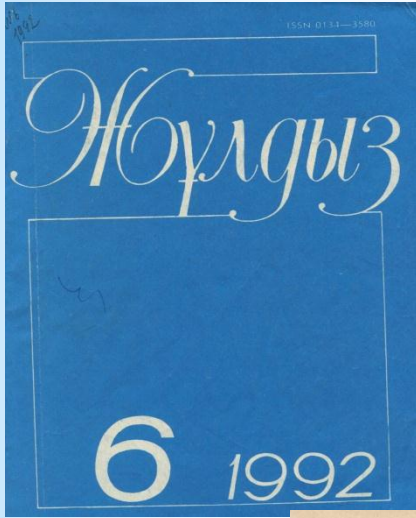
Қазіргі әдебиеттану ғылымы мен сын осы сұрақтарға жауап іздеуде. Осы кітап авторы С.Қирабаев — солардын қатарында біраз жылдан бері еңбектеніп жүрген ғалым-сыншы. Ол Академиялық зерттеулерге, күнделікті сынға белсенді араласып келеді. Автордың осы жүйедегі еңбектері іріктеліп оқырмандарға ұсынылып отыр.

Қирабаев С.

Көп томдық шығармалар жинағы. Т.5. - 464 бет. - Алматы: «Қазығұрт» баспасы, 2007.

Белгілі әдебиет зерттеуші ғалым, сыншы Серік Қирабаевтың бұл жинағына оның әр жылдары «Білім», «Ғылым», «Фолиант» баспаларынан жарық көрген «Әдебиетіміздің ақтандақ беттері», «Ұлт тәуелсіздігі және әдебиет», «Тәуелсіздік рухымен» атты кітаптарына топтастырылған еңбектері іріктеліп берілді. Автор қазақ әдебиетінің тарихы мен әдеби процеске бүгінгі тәуелсіздік алған ел мүддесіне сәйкес, халықтық тұрғыдан талдау жасайды, қазіргі әдебиеттану ғылымының жай-күйін, міндет-бағдарын пайымдайды. Сонымен бірге әдебиетімізде алпыс жылға жуық қызмет еткен адамның өзінің замандас ағалары жайлы естеліктері де қызықты оқылады.

Әдеби сөз
Шермадан ЕЛЕУЕНОВ

МАҒЖАННЫҢ ӘДЕБИ-ЭСТЕТИКАЛЫҚ КӨЗҚАРАСТАРЫ

«Алда» үйірмесі бағдарламасын осында

Мағжан творчествосы зерттеу кезі, мәнін алып, әсіресе бір кезеңге — мағжан жазғандары «аман істерін» көзге алып, «ақпараттық» — аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

Мағжан поэзиясы — тарапкерлік, қарама-қарсылықтардың, аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

М. Жұлдызбен жетістікпен шығармалар жазды деген үрей, Ж. Грозный жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

М. Жұлдызбен жетістікпен шығармалар жазды деген үрей, Ж. Грозный жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

оқырлы 17 және кемшіліктері тағы да қайталанып отыр. Осы екі жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

М. Жұлдызбен жетістікпен шығармалар жазды деген үрей, Ж. Грозный жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

М. Жұлдызбен жетістікпен шығармалар жазды деген үрей, Ж. Грозный жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

Ғылым өлемінде — жастар

КУ Ғылым министрлігі — ҒА Хабарлары
Төз. шығармаларының 1996. №2

Е. Е. ТІЛШЕВ

МАҒЖАН ЖУМАБАЕВ РОМАНТИЗМНІҢ НЕГІЗДЕГІ

Жалпы мәдениет саласы, әсіресе әдебиет саласындағы мағжан жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

М. Жұлдызбен жетістікпен шығармалар жазды деген үрей, Ж. Грозный жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

Бұл жайлы Е. Е. Тішевтің «Жұлдыз» журналындағы мақаласын оқығандарға мағжан жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

Мағжан жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

М. Жұлдызбен жетістікпен шығармалар жазды деген үрей, Ж. Грозный жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

Мағжан жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

Мағжан жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

М. Жұлдызбен жетістікпен шығармалар жазды деген үрей, Ж. Грозный жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

Ақсейіл СЕЏДІМБЕК

МАҒЖАНТАНУҒА ҚОМАҚТЫ ҮЛЕС

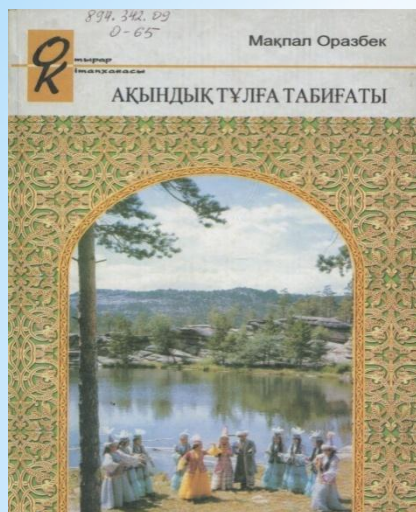
Ш. ЕЛЕУЕНОВ, Мағжан, Өмірі мен шығармалары, Алматы, «Сөз» 1995.

Қазақ еліміздің сәуір-сәуірдегі әдебиеті мағжан жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

М. Жұлдызбен жетістікпен шығармалар жазды деген үрей, Ж. Грозный жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

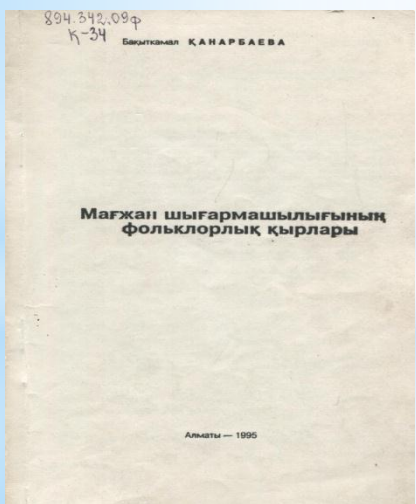
Бұл жайлы Ш. Елеуеновтің «Жұлдыз» журналындағы мақаласын оқығандарға мағжан жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

Мағжан жазғандарының аяққа түрмеде қарайтын көзге түседі.

Оразбек Мақпал. Ақындық тұлға табиғаты (Шәкәрім, Мағжан, Сұлтанмахмұт): Зерттеу. - Астана: Фолиант, 2002. -152 б.

Бұл еңбекте ұлт әдебиетінде ұзақ уақыт "ақтандақ" боп келген ақындардың рухани һәм поэтикалық әлемі бүгінгі күн биігінен сөз болады. Олардың лирика табиғатынан танылатын "мені" — Ақындық тұлға тұрғысынан, психологиялық және философиялық аспектіде зерттеледі. Әр ақынның да жеке-дара индивидуум екеніне мән беріледі.

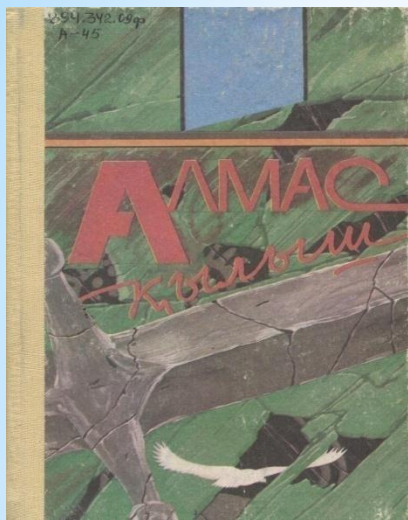

Қанарбаева Б. Мағжан шығармашылығының фольклорлық қырлары. - Алматы: 1995. -155 б.

Бұл зерттеу — қазақтың ұлы ақыны Мағжан Жұмабаев шығармаларының фольклормен байланысын зерттеген алғашқы еңбек.

М.Жұмабаев халық қайнарынан нәр ала отырып, шығыс, еуропа, орыс әдебиетіндегі жетістіктерді пайдаланып, тың да соны ұлттық поэзия тудырды. Осы мәселелерге ғылыми тұрғыдан талдау жасалады, Мағжанның қазақ әдебиетін Абайдан кейін жаңа тұрпатты әдебиет үлгісімен байытудағы жетістіктеріне баға беріледі. Ауыз әдебиетін пайдаланудағы шығармашылық қырлары ашылады.

Сондай-ақ бұл еңбек, 1920 жылдардың басындағы қазақ әдебиетіндегі даму заңдылықтарын баяндайтын оқулықтар мен қолданбалардың қатарын толтырады.

Алмас қылыш: Батырлар жыры. Құраст. С. Дәуітұлы - Алматы: Жалын, 1993.-224 бет.

Қанжығалы Бөгенбай — қазақ халқының тәуелсіздігі жолында ерекше ерлік жасаған қаһарман, сап бастаған сардар, қара қылды қақ жарған қазы... 1935-жылы көрнекті ғалым Сәрсен Аманжолов ел аузынан хатқа түсіріп, көркем әдебиет баспасынан «Бөгенбай батыр» дастанын кітап етіп шығарған еді. Сол асыл мұраны алпыс жылдай ұзақ үзілістен кейін оқырманмен қайта қауыштырғанымызға қуаныштымыз.

Бұдан басқа, жинақта заманында аузы дуалы елші, әділ би болған Есенкелді бабамыз және ел даңқындай Ер Қосайдың қолында өсіп, он төрт жасынан бастап атақты Қабанбай, Ақтанберділермен тізе қоса, қайратымен жау тоқтатқан Еспенбет жайында Дулат ақын жырлаған осы аттас толғау, Мағжан Жұмабайұлының «Батыр Баян», Кенесары бастаған ұлт азаттығы майданының аға батыры туралы «Ағыбай батырдың үш өкініші», сондай-ақ Сүйінбайдың «Өтеген батыр» дастандары бар.

Батырлар жыры, 7-том Тарихи өлең-толғаулар, дастандар./ (Құраст. Е. Дүйсенбайұлы). — Алматы: Жазушы, 2008. - 288 б.

"Батырлар жырының" 7-томына енген қисса-дастандарда қазақтың соңғы ханы — Кенесарының орыс отаршылдарына қарсы қаһармандық күресі және осы ұлт-азаттық көтерілісіне қатысушы ұлы тұлғалардың ел иесі, ерлік киесі ретіндегі жанкешті істері жан-жақты бейнеленген.

XIX ғасырдағы азаттық соғысының айғайшысы Нысанбай жыраудан бастап, енді бодан емес, бостан мемлекет болған біздің заманымызда кешегі Кене ханның — Бостандықтың басын жоқтаған Жәркен жырауға дейінгі жырлар ұзақ тарихымызды қамтиды һәм бала-балғын ұрпақты ерлік пен елшілдікке баулиды.

Жеті ғасыр жырлайды: екі томдық. Алматы: Жазушы, 2008. 1-том,- 400 бет.

«Жеті ғасыр жырлайды» аталатын екі томдықтың бірінші кітабына толғауымен тоғыз ханды тоқтатқан Сыпыра жыраудан бастап (шамамен XIII—XV ғ.ғ.), қазақ сопылық поэзиясының ірі өкілі Кердері Әбубәкірге (XIX ғ.) дейінгі қырық екі ақын-жыраудың таңдамалы шығармалары жинақталды. Бұл жыр-толғаулар еркіндік пен елдік жолында ұзақ заманаларға созылған ерлік күреске толы ұлттық тарихымыз бен жұрттық дүниетанымымыздың көркем шежіресі, рухани айнасы, ой-сана оқулығы да іспетті.

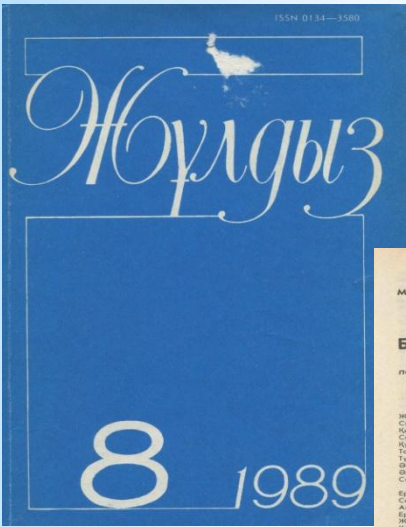
Кітапты әзірлеу үстінде бұған дейінгі жарық көрген сан алуан басылымдарды (М. Мағауин, К. Сыдиықов, М. Байділдаев, Ә. Дербісәлин, А. Сейдімбеков, Ғ. Әнесов нұсқалары мен өнерпаздардың өз жеке жинақтары, сондай-ақ кезінде осы томдық редакторы құрастырған «Екі мың жылдық дала жыры», «Нар заман мен зар заман поэзиясы», Бұқар жырау жинағы, т.б.) салыстыра тексеру нәтижесінде кеңестік кезеңдер шырғалаңында бұрмаланған, қысқартылған талай туындылар текстологиялық сүзгіден өткізіліп, қалпына келтірілді; жаңадан қосылғандары да баршылық.

Жеті ғасыр жырлайды: екі томдық Алматы: Жазушы, 2004. 2-том.- 528 бет.

«Жеті ғасыр жырлайды» деп аталатын бұл қос томдықтың екінші кітабына қазақ жазба әдебиетінің негізін қалауда орасан зор еңбек еткен ағартушы, демократ Ыбырай Алтынсариннен бастап, XX ғасырдың алғашқы ширегінде өмір сүріп, соңына соны сүрлеу қалдырған дарынды қалам иесі Бернияз Күлеевке дейінгі қырықтан астам жазба әдебиет өкілдері мен ақын-жыраулардың таңдаулы шығармалары енгізілді. Олардың арасында жазба әдебиетіміздің қалыптасуына ерекше ықпал еткен кітаби шайырлар да, үкілі домбырасына үн қосқан сал-серілер мен әнші-ақындар да бар.

Бұған дейін жарық көрген сан алуан басылымдарды, әсіресе «Бес ғасыр жырлайды» (1989 ж., құрастырғандар М.Байділдаев, М.Мағауин) атты антологияның екінші томын негізге алып және мұқият салыстыра отырып сараланған бұл кітаптағы бірқатар шығармаларға мәтіндік толықтырулар мен тиісті өзгертулер енгізілді. Абай, Шәкәрім секілді ұлы ақындарымыздың өлеңдері түгелдей өзге шығармаларымен ауыстырылған болса, А. Байтұрсынұлы, М. Дулатұлы, М. Жұмабайұлы, Ғ. Қараш, т.б. бірқатар ақындардың шығармалары жаңадан қосылып отыр.

Мағжан ЖҰМАБАЕВ

БАТЫР БАЯН

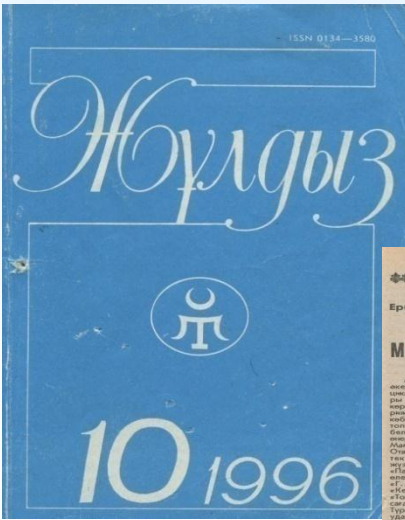
поэма

1.
Жеруігі, аян жарымын мардым да,
Сын өмір әбесті қой салмақта,
Қызыл тіл, қызыл аяқ, қызыл ден,
Солдатын, маған күш, маған да,
Қу өмір тақырап мен ақынды сен,
Таламды қаламым сан бақыла.
Түпсіз теңіз тұрғын шұңу бір
Әлемді күткенді білсе да,
Сызы өмірді бағыт айналасы,
Сын өмір шұңу ұн аяды да!

Егілет ұлттық жан бақыны да,
Сын сөзің қай, маған бір мағны да!
Аян да бір бала ғой аяға ұмтығын,
Еркімен өмірсіз болдым да,
Сызырға күрмекші, тұлқыңды жоң,
Күрметің маған жан аяды да,
Қаламды қаламдатыр дос болмайды,
Жалғыз-ақ сырды сөйлер қаламына.

Аян да өмірсіз ағардым қаламына,
Әлемде мен шарбаран айналы,
Қаламды маған қаламдатыр маған,
Қаз болдым қызыл қызыл тарады да,
Қызыл сырды демеу мен тәпсіздей,
Қызыл сырды — Сырбарқың, аяғы да,
Қаламды күрмекші қалам қалам,

Аяны мен несіңді барбайды,
Бәрі орама, мені несіңді Меккеңге,
Бәрімен бұра сызың қаламға,
Қаламға «Сен баруыңды» деп аңаңда,
Қаламға маған сен — қаламға кү,
Қызыл маған шұңу қызыл ая,
Қаламға орамаңды барбай ма,
Қызыл маған шұңу қызыл ая,
Қызыл маған шұңу қызыл ая,
Қызыл маған шұңу қызыл ая,
Қызыл маған шұңу қызыл ая,

Ербол ТІЛШЕВ

МАҒЖАН ЖҰМАБАЕВТЫҢ «ОТ» ЦИКЛІ

Мағжан Жұмабаевтың әдебиетімізге қосқан үлесі жаһандық деңгейдегі өмір — өлім өлеңдері, газетарлы, арқағы, шығармаларының арқылы өміршілік философиясын ашып көрсеткендігіне арнап, бір қатар мағнаның «От» цикліне арнап ақынның философиялық және поэтикалық көзқарастарына назар аударып, олардың философиялық және поэтикалық мәнін тереңірек ашып көрсетуге тырысатын еді. Осы мақалада оның философиялық және поэтикалық көзқарастарына назар аударып, олардың философиялық және поэтикалық мәнін тереңірек ашып көрсетуге тырысатын еді.

«От» цикліне кіретін өлеңдерінің бәрі философиялық және поэтикалық мәнін тереңірек ашып көрсетуге тырысатын еді. Осы мақалада оның философиялық және поэтикалық көзқарастарына назар аударып, олардың философиялық және поэтикалық мәнін тереңірек ашып көрсетуге тырысатын еді.

—П—

1997
1
ТІЛ, ӘДЕБИЕТ СЕРИЯСЫ
СЕРИЯ ФИЛОЛОГИЧЕСКАЯ

Әдебиеттану және фольклортану

Иванова МН — АН РК
Серия Филологическая, 1997, №1
Е. А. ЖЕТІСІНБАЕВА

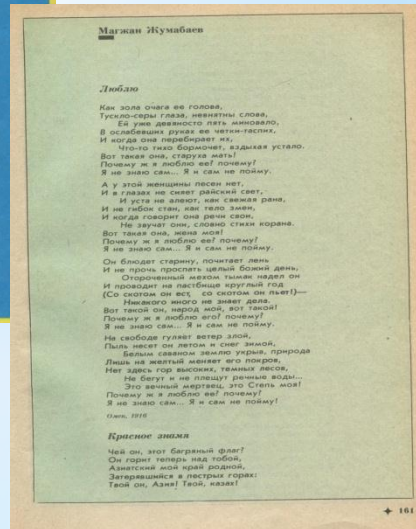
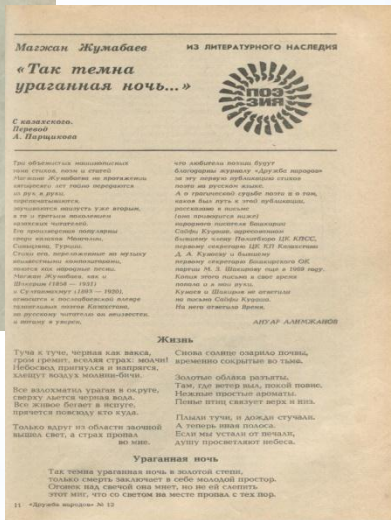
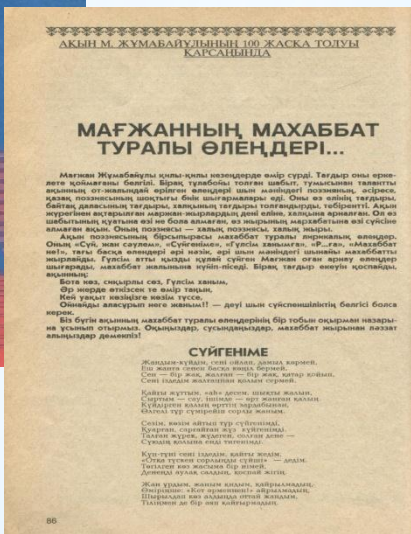
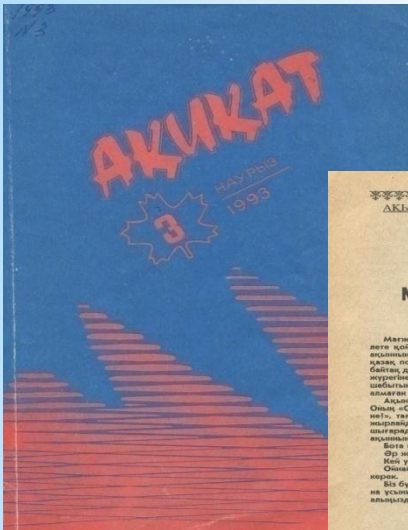
Поэтизм ұғымының философиялық және поэтикалық мәнін тереңірек ашып көрсетуге тырысатын еді. Осы мақалада оның философиялық және поэтикалық көзқарастарына назар аударып, олардың философиялық және поэтикалық мәнін тереңірек ашып көрсетуге тырысатын еді.

1 Аян-Шарпан. Театрлық және поэтикалық. Алматы: Ақтоқ, 1996. С. 353.

Ақын да бір бала ғой айға ұмтылған,
Еркімен өзі-ақ отқа барады да.
...Ақында адамзаттан дос болмайды,
Жалғыз-ақ сырды сөйлер қаламына...

Мағжан Жұмабаев

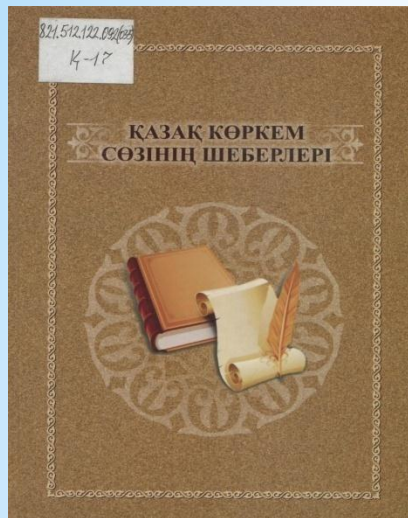
35

*«Шын хакім, сөзің асыл – баға жетпес,
Бір сөзің мың жыл жүрсе дәмі кетпес.
Қарадан хакім болған сендей жанның,
Әлемнің құлағынан әні кетпес».*

Мағжан Жұмабаев

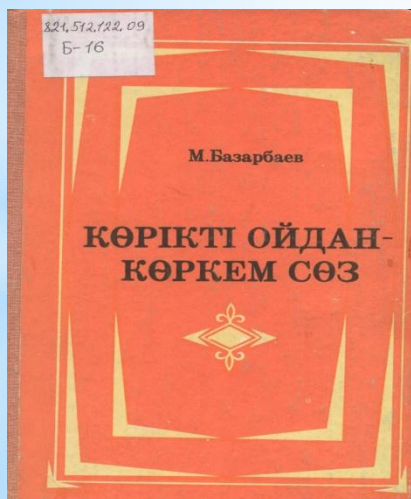
*Арыстанмын, айбатыма кім шыдар?
Жолбарыспын, қайратыма қарсы кім тұрар?
Көкте-бұлт, жерде-желмін гүлеген,
Жер еркесі – желдің жөнін кім сұрар?
Мағжан Жұмабаев*

Құрастырушылар: Сәрсенбаева Ж, Мұқатай Б. Қазақ көркем сөзінің шеберлері: Анықтамалық. - Қарағанды: Экожан, 2010. - 512 бет.

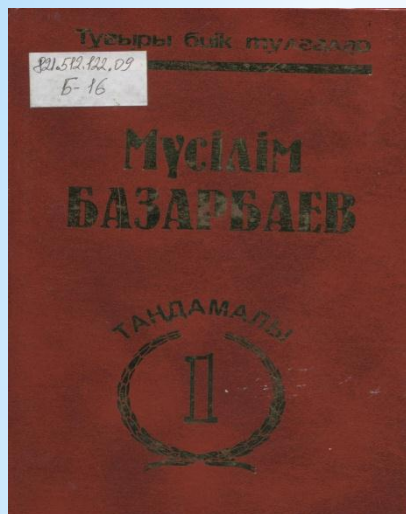
Бұл кітапта қазақ әдебиетінің белгілі өкілдерінің өмірі мен шығармашылығы жайлы мәліметтер қамтылып отыр. Еңбектің негізгі ерекшелігі - классик жырау Бұқар жырау Қалқаманұлынан бастап, қазіргі тәуелсіздік дәуіріне дейінгі аралықтағы акын-жазушылардың шағын шығармашылық өмірбаянын талдап көрсетуі.

Қазақтың көркем әдебиетін жаңа қырынан байытып, оның өсіп-өркендеуіне мол үлес қосқан сөз зергерлерінің өмірі мен шығармашылығы туралы жазылған еңбек орта және жоғары оқу орындарында қазақ әдебиеті пәні бойынша дәрістер, арнаулы курстар мен семинарлар жүргізгенде жетекшілік қызмет атқарады. Кітаптан көпшілік оқырманға кеңінен танымал болған көркем сөз шеберлерінің шығармашылығы жайында мейлінше нақтылы мәліметтер алуға болады.

Базарбаев М. Көрікті ойдан – көркем сөз. Зерттеулер мен мақалалар. Алматы «Рауан», 1994.-368

Белгілі әдебиетші, ғалым, сыншы Мүсілім Базарбаев бұл кітабында әйгілі сөз зергерлері М. Жұмабайұлы, Ш. Құдайбердіұлы, С. Сейфуллин, М. Әуезов шығармаларын талдап, көркемдік ерекшеліктерін саралайды. Сондай-ақ қазақ өлеңінің ұлттық сипаты өткен тарихымызбен сабақтастырыла қаралып, дәстүр, мазмұн туралы кең әңгіме қозғалады.

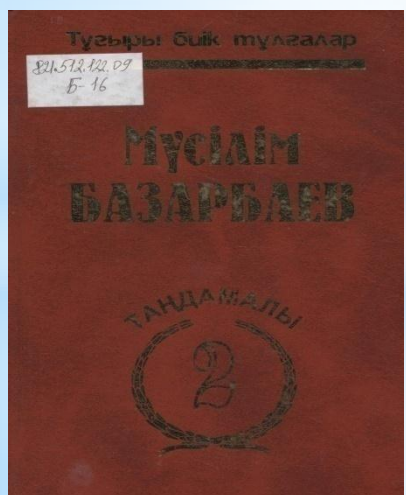

Базарбаев Мүсілім. Таңдамалы шығармалар. I том. Әдебиет және дәуір.

Астана: Нұра-Астана, 2009 ж. - 392 бет.

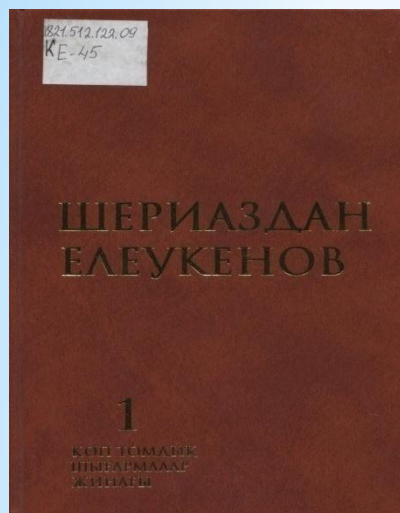
Көрнекті ғалым, қоғам және мемлекет қайраткері филология ғылымдарының докторы, профессор Мүсілім Базарбаевтың төрт томдық «Таңдамалы шығармалар» жинағына оның әр жылдары қазақша, орысша жазылып жарық көрген он шақты монографиясы мен соңғы кезде жазылып, жарияланбаған еңбектерінің таңдаулылары іріктеліп кіргізілді (екі том (I, II) қазақша, екі том (III, IV) орысша).

I томда дәстүр және жаңашылдық мәселесі мен әдебиеттің даму кезеңдерін қамтитын зерттеулері жинақталды. XIX-XX ғасыр әдебиеті, Әлихан Бөкейханов, Сәбит Мұқанов туралы жаңаша көзқараспен жазылған зерттеулері мен 11 сыныпқа арналған «Қазақ әдебиеті» атты оқулығынан таңдаулылары енді.

Базарбаев Мүсілім. Таңдамалы шығармалар. II том. Көрікті ойдан - көркем сөз. - Астана: Нұра-Астана, 2009 ж. - 352 бет.

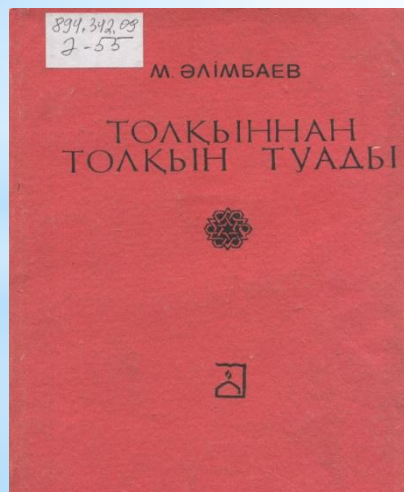
Белгілі әдебиетші, ғалым, сыншы Мүсілім Базарбаевтың «Таңдамалы шығармаларының» екінші томына тәуелсіздік тұсында жаңаша көзқараспен жазылған «Көрікті ойдан - көркем сөз» (1994) жинағы тұтас күйінде беріліп отыр. Автор бұл кітабында көрнекті сөз зергерлері М.Жұмабайұлы, Ш.Құдайбердіұлы, С.Сейфуллин, М.Әуезов, Ж.Жабаев, Х.Есенжанов, А.Нұрқатов, Ғ.Мүсірепов, Ж.Молдағалиев, С.Шаймерденов шығармаларын талдап, көркемдік ерекшеліктерін саралайды. Сондай-ақ қазақ өлеңінің ұлттық сипаты өткен тарихымызбен сабақтастырыла қаралып, дәстүр, мазмұн туралы кең әңгіме қозғалады.

ЕлеуKENOV Ш.

Көп томдық шығармалар жинағы.Т.1. – 400 бет. - Алматы: «Қазығұрт» баспасы, 2008.

Көрнекті жазушы-ғалым, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, филология ғылымдарының докторы, профессор Шериаздан ЕлеуKENOVтің таңдамалы шығармаларының алғашқы томы «Мағжан» атты монографиясымен ашылды. Автор бұл кітабында қазақтың кемеңгер ұлттық ақыны Мағжан Жұмабаевтың азаматтық, қаламгерлік, қайраткерлік келбетін, сұлу жан дүниесі мен парасатты рухани бейнесін, елін, жерін сүйгені үшін ғана жазықты болып жапа шеккен аяулы тағдырын терең танытуды мақсат еткен.

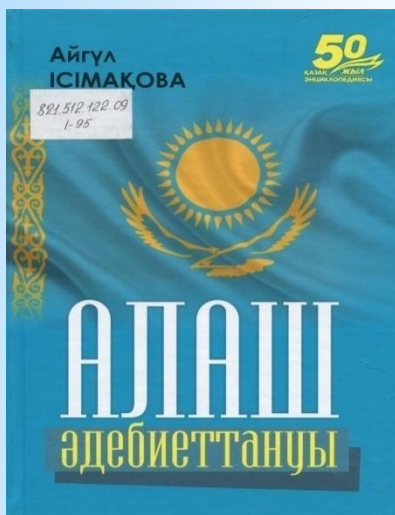

Әлімбаев М.

Толқыннан толқын туады.- Алматы: «Қазақ университеті», 1992, - 248 бет:

Кітапта қазақ әдебиетінің алдыңғы толқындары — Мағжандай мәңгі жасар ақынның, Мұхтар Әуезовтей, Сәбит Мұқановтай, Ғабиден Мұстафиндей жазушыларымыздың Бейсенбай Кенжебаевтай әдебиет қайраткерлерінің азаматтықтары, кішіпейілділіктері, ініге аға боларлықтай үлгілі істері сөз болады.

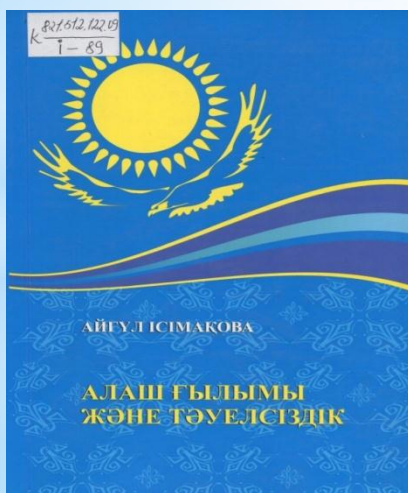
Олжас Сүлейменов, Евней Букетов. Зейнолла Шүкіров сынды «орда бұзған орта буын» өкілдерінің адамгершіліктері, біліктіліктері, тамаша қасиеттері де зерттеуші естелігінен орын алған.

Ісімақова. А.

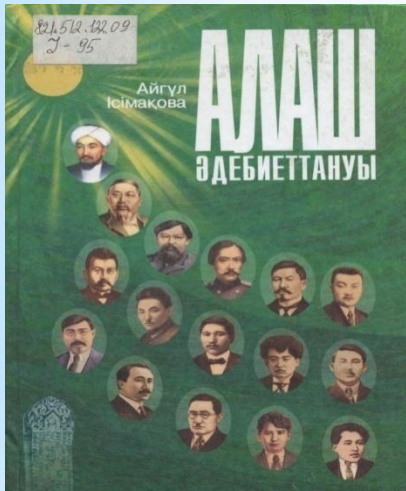
«Алаш әдебиеттануы» / Ісімақова. А. - Алматы: «Қазақ энциклопедиясы», 2017, - 480 бет.

Әдебиеттанушы Айгүл Мұхаммедсерікқызы Ісімақованың бұл еңбегі - XX ғасырдың басындағы Алаш әдебиеті мен қазақ әдебиеттану ғылымының ұлттық көркемсөз өнерін зерделеуге арналған. Онда қазақтың асыл сөзін қастерлеген ата-баба мұралары қашаннан басталатындығы, Алаш әдебиеттану ұғымының қалай қалыптасқандығы жөнінде туындайтын сауалдарға жауап беріледі. Сонымен қатар кітапта Алаш ғалымдарының жалпы ғылымға қандай үлес қосқандығы, Алаш ғылыми мұрасының несімен құнды болатындығы жан-жақты талданады.

Ісімақова А.С. Алаш ғылымы және тәуелсіздік / А.С.Ісімақова. - Алматы: «Елтаным баспасы», 2015.-380 бет.

Бұл кітапта Алаш ғалымдары М.Дулатұлы, Х.Досмұхамедұлы, Ж.Аймауытұлы, М.Жұмабай, С.Сәдуақасұлы, Абай Құнанбайұлы, Ш.Құдайбердіұлы, М.Әуезовтің әдебиеттанулық зерттеулері және әлебиеттанушылар М.Бөжеев, З.Ахметов, М.Мырзахметұлы, С.Негимов, Б.Жетпісбаева, З.Сейітжанұлының, музыкатанушы С.Күзембаеваның ғылыми еңбектері, ақын Ә.Оспанұлы, М.Мақатаевтың поэзиясы Тәуелсіздік идеясы тұрғысынан жаңаша сараланған.

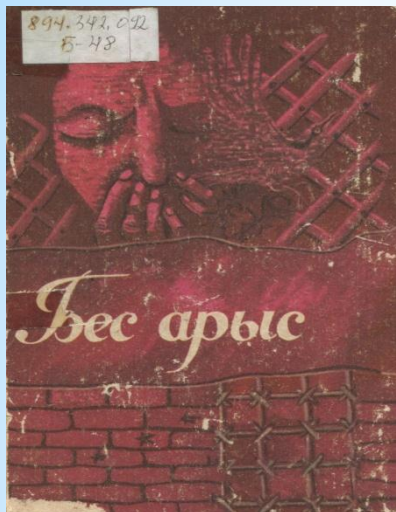

Ісімақова А.

Алаш әдебиеттануы. - Алматы: «Мектеп», 2009. - 560 бет.

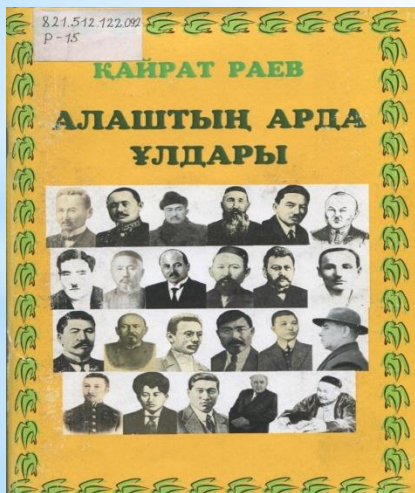
Белгілі әдебиеттанушы Айгүл Ісімақованың кезекті еңбегі - қазақ әдебиеті мен әдебиеттану ғылымының ең бір сүбелі кезеңі ХХ ғасырдың бас кезіндегі ұлттық көркемсөз өнерін зерделеуге арналған.

Кітапта қазақ, көркемсөзінің көрнекті өкілдерінің ғылыми шығармашылық тұлғасы бүгінгі ХХІ ғасырдың әдебиеттанулық талаптары тұрғысынан қарастырылған. Сонымен қатар автор Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейханұлы, Жүсіпбек Аймауытұлы, Міржақып Дулатұлы, Халел Досмұхамедұлы, Смағұл Сәдуақасұлы, Мағжан Жұмабай, Қошке Кемеңгерұлылардан басталатын Алаш әдебиеттануының шынайы келбетін әл-Фараби, Абай, Ыбырай, Шоқаннан таратып ұлт әдебиетінің тарихи негізін ажырамас бірлікте жүйелейді. Кітаптағы әрбір әдебиеттанушының қазақ әдебиетіндегі көркемсөз құдіреті, олардың зерттеуге қосқан үлесі, ғылыми, әдеби-теориялық ой-тұжырымдары жан-жақты тұңғыш рет айқындалған. Автор асыл сөздің басты міндетін айғақтап, оны іс жүзінде қазақ тілінде көрсетіп берген де осы Алаш әдебиеттанушылары екенін нақты, ғылыми дәйектер мен тұжырымдар арқылы хрестоматиялық тұрғыда дәлелдеп береді.

Бес арыс: Естеліктер, эсселер және зерттеу мақалалар Құраст. Д. Әшімханов.— Алматы: Жалын, 1992.—544 бет.

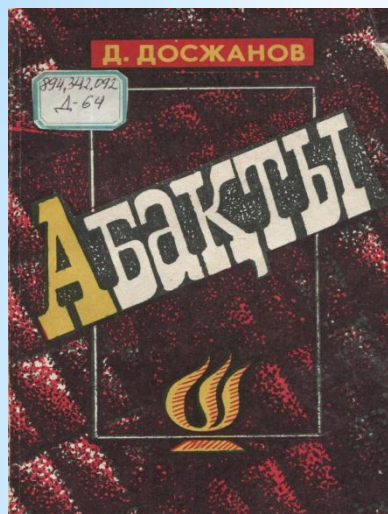
Жинаққа әдеби, ғылыми, публицистикалық мұралары ұзақ жылдардан кейін ғана жарық көруге жолдама алған Шәкәрім Құдайбердиев (1858—1931), Ахмет Байтұрсынов (1873—1938), Мағжан Жұмабаев (1893—1938), Жүсіпбек Аймауытов (1889—1931) және Міржақып Дулатов (1885—1935) өмірі мен творчествосы туралы жазылған тарихи очерктер, әдеби зерттеу мақалалар мен естелік-эсселер еніп отыр.

Раев Қ.М.

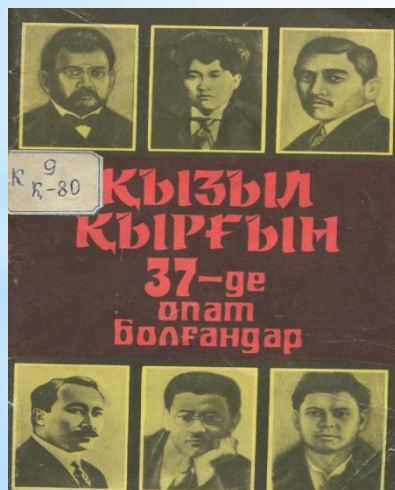
Алаштың арда ұлдары (мақалалар мен зерттеулер). Оқу құралы. - Алматы: "ТІЛ" оқу-әдістемелік орталығы, ЖК «Сабо», 2010.- 140 б.

XIX ғасырдың соңы мен XX ғасыр басындағы ренессанс дәуірінде қазақтың болашағы үшін, оның кемелденіп жеке ел болуы жолында бар ғұмырын сарп еткен Алаштың арда ұлдарының жұрт алдындағы сіңірген еңбегі әлі де толық ашыла қойған жоқ. Бұл еңбекте Алаш көсемдерімен қатар жүріп халқына қалтқысыз қызмет еткен бірқатар азаматтардың өмірі мен шығармашылығына қатысты тың деректер қамтылған.

Досжанов Д. Абақты: - Алматы: Қазақстан, 1992- 288 бет.

Бұл кітапта халқымыздың аяулы ұлдары, бетке ұстар шамшырақтары Мұхтар Әуезовтің, Жүсіпбек Аймауытовтың, Міржақып Дулатовтың, Ахмет Байтұрсыновтың, Мағжан Жұмабаевтың сталиндік зұлматқа ұшырауы, істі болу тарихы Мемлекет қауіпсіздігі органдарының архив деректері арқылы баяндалады. Белгілі жазушы Дүкенбай Досжанов 60 жыл бойы құпия сақталып келген құжаттарға жол тауып, шындық пердесін ашуға қыруар еңбек сіңірген. Бес арыстың көрген қорлығы, тартқан азабы оқушыны күрсінтпей қоюы мүмкін емес.

Қызыл қырғын (Құраст. Қ. Қасенов, Ә. Төреханов.) - Алматы: Қазақстан, 1994. - 80бет.

Қолдарыңыздағы жинаққа 37-ші жылдардағы жеке басқа табынушылықтан, Сталиндік зұламаттың зардабынан қуғын-сүргін көріп, опат болған қазақ халқының біртуар қоғам қайраткерлері, қаламгерлері туралы жазылған материалдар еніп отыр. Жинаққа енген Алаш партиясының негізін салушы Ә. Бөкейханов, сондай-ақ С. Смағұлов, М. Дулатов, т. б. жөнінде жаңа деректер негізінде жазылған очерктер оқырман қауымды бей жай қалдыра алмайды деп ойлаймыз.

Нұрғали Рымғали. Қазақ әдебиетінің алтын ғасыры. Зерттеу. Астана, баспасы, 2002 - 528 бет.

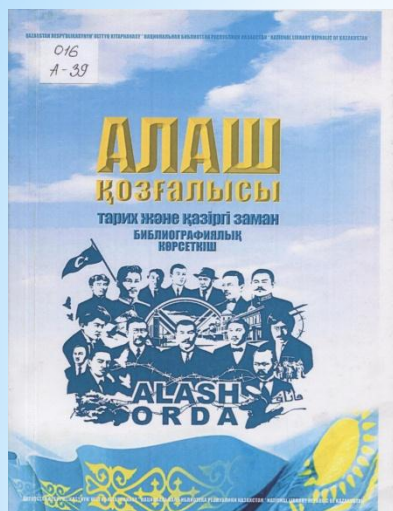
ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі. Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, ғылымға еңбегі сіңген қайраткер, жоғары мектептің үздік қызметкері, филология ғылымдарының докторы. Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті қазақ және шетел әдебиеті кафедрасының менгерушісі, профессор Рымғали Нұрғалидың бұл кітабында ХХ ғасырдағы қазақ әдебиетінің Мағжан. Міржакып, Мұхтар, Сәкен, Ілияс, Сәбит, Ғабит сынды алып тұлғаларының шығармашылық тағдыры ұлттық рухтың бейімделу деңгейі тұрғысынан жаңаша зерттелген.

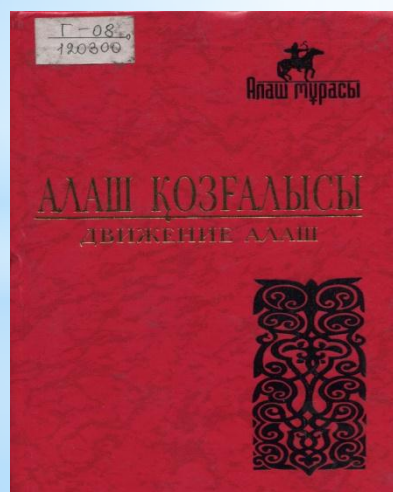
Төлепберген Болатбек.

Мәңгі жас-Алаш идеясы: Публицистикалық зерттеулер мен мақалалар. -Алматы: «Алматы баспа үйі», 2008. - 304 бет.

«Мәңгі жас - Алаш идеясы» аталатын кітап авторы Алаш идеясын, яғни қазақ елінің ұлттық мұрат-мүддесін қорғау жолында өмірге келген қоғамдық құбылыстарға байланысты өз тұжырымдарын оқырман назарына ұсынады. Қолдарыңыздағы Алаш идеясымен сусындаған туынды ХХ ғасырдың түрлі кезеңдеріндегі ұлт-азаттық қозғалыстар арасындағы өзара логикалық байланысты ұтымды баяндауымен бағалы. Автор Алаш идеясы үшін күресті кеңестік билік жағдайында жалғастырған қоғамдық ұйымдар мен жеке азаматтардың қызметін нақты құжаттық материалдар арқылы берген. Сондай-ақ қолдарыңыздағы кітаптың үлкен бөлігі бүгінгі қазақ жастарының саяси-әлеуметтік жағдайын талдауға арналған. Автор аталған тақырыпты да өте нәзік әрі терең игерген.

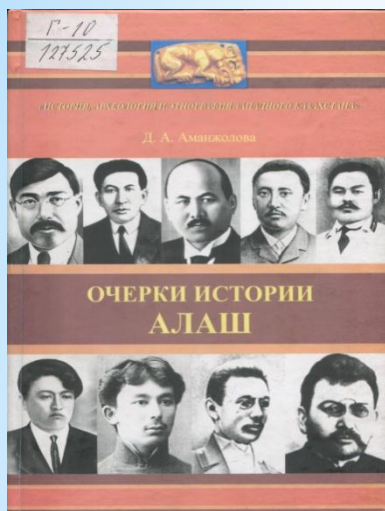

«Алаш» қозғалысы: тарих және қазіргі заман: библиографиялық көрсеткіш = Движение «Алаш»: история и современность: библиографический указатель / Қазақстан Республикасының Ұлттық кітапханасы; құраст.: Д .Ә. Қыстаубаева, М. Оқап; ғылыми ред. С.А. Жүсіп, ред.: М.К. Әбілова, Ә.Ш. Сәйдембаева - Алматы, 2017 - 367 б.

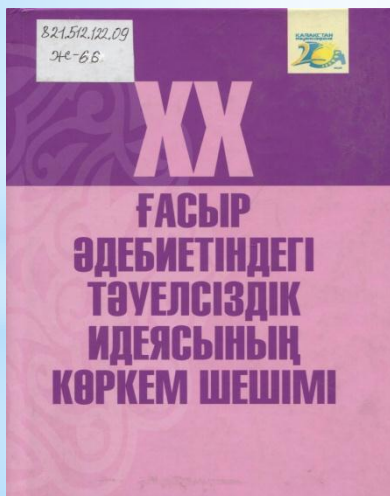
Алаш қозғалысы. Құжаттар мен материалдар жинағы. Қаңтар 1929 - шілде 1938 жж. Движение Алаш. Январь 1929 - июль 1938 гг. Алматы: Ел-шежіре, 2007. Т. 3, Кн. 2. - 344 с.

3-томның 2-кітабына бөтен көзқарастағылардың, атап айтқанда таптық теорияны мойындамай, ұлттық идеяны көтерушілердің жақтастарының көзін жоюдың түрлі тетігін іске қосқан кеңестік биліктің ынтасын байқататын құжаттар ұсынған. Жинақта нәтижесінде 1937— 1938 жж. саяси қуғын-сүргін құрбаны болуға мәжбүр болған партия және мемлекет қайраткерлерінің алғашқы толқынының билік басынан кетірілу барысын айғақтайтын 1929—1932 жж. қазақ зиялыларын тергеу хаттамалары, "биліктің атына" жазылған хаттар, партиялық органдардың қаулылары жариялануда.

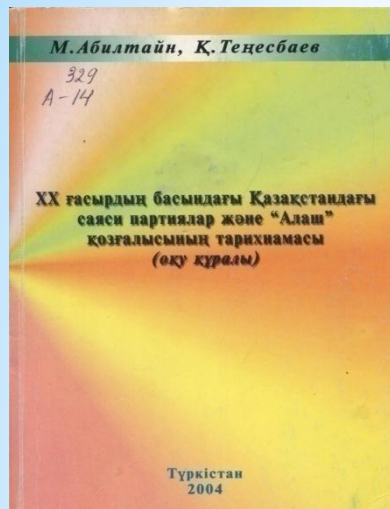
Аманжолова Д.А. Очерки истории Алаш: монография. -Актобе: ИП Жанадилов С. Т., 2009.-182 с.

Автор анализирует современное состояние историографии Алаш, а также освещает основные этапы развития движения, сыгравшего ключевую роль в этнополитической истории Казахстана в начале XX в.

XX ғасыр әдебиетіндегі тәуелсіздік идеясының көркем шешімі: Ұжымдық монография. –Алматы: Арда, 2011. - 608 бет.

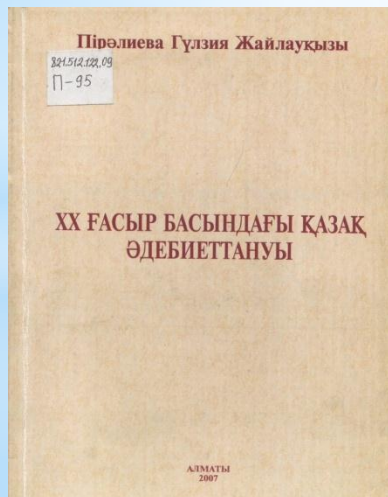
Ұжымдық монографияда XX ғасыр қазақ әдебиетіндегі тәуелсіздік идеясының көркем шешімі қарастырылған. Зерттеушілер өткен ғасыр әдебиетіндегі көркемдік құбылыстарды жіті бақылай отырып, ұлттық әдебиеттің ғасыр басындағы, кеңестік дәуір тұсындағы және еліміз егемендік алған алғашқы он жыл ішіндегі бет алысын бағамдау арқылы азаттық, тәуелсіздік жолындағы күрестерді бейнелеген шығармалар жөнінде пайымдаулар ұсынған. Көркем әдебиеттің халық өмірімен бірлікте дамитындығы ұлттық әдебиеттегі тәуелсіздік, азаттық идеясы негізінде тұжырымдалған.

Абилтайн М., Теңесбаев Қ.

"XX ғасырдың басындағы Қазақстандағы саяси партиялар және Алаш қозғалысының тарихнамасы". Оқу құралы. Түркістан - ХҚТУ, 2004 - 124бет.

Тарих мамандығы студенттеріне арналған "XX ғасырдың басындағы Қазақстандағы саяси партиялар және Алаш қозғалысының тарихнамасы" тақырыбына жазылған оқу құралы Қазақстан тарихының типтік бағдарламасына, тарих мамандығындағы жаңа көзқарасқа негізделді.

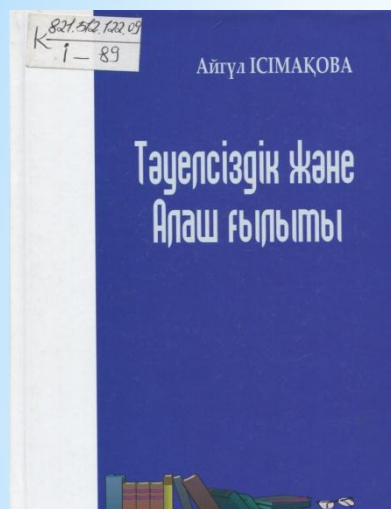

Пірәлиева Г.

XX ҒАСЫР БАСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТТАНУЫ

Жоғары оқу орындарына арналған. Оқу құралы - Алматы: 2007 -181 бет.

Әдебиеттанушы Гүлзия Пірәлиеваның бұл еңбегінде XX ғасыр басындағы қазақ әдебиеттану ғылымының кәсіби қалыптасуына өзіндік үлес қосқан Алаш зиялыларының тек әдебиетке қатысты ғылыми зерттеу еңбектері мен сын мақалалары бүгінгі көзқарас тұрғысынан талданады. Бұл зерттеудің жаңалығы - ақтандақтар арқылы рухани игілікке айналған әдеби мұраларымыздың көркемдік құндылықтарын теориялық тұрғыдан талдап дамыту болып табылады.

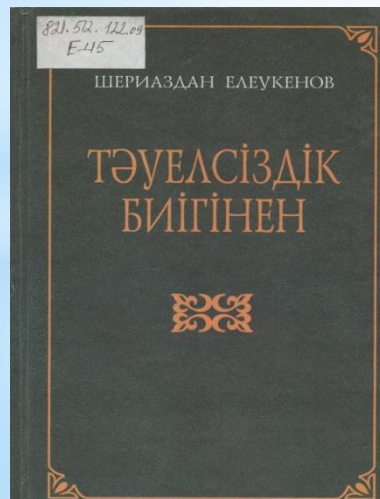

Ісімақова А.

Тәуелсіздік және Алаш ғылымы: Зерттеулер, мақалалар. - Алматы: «Қаратау КБ» ЖШС; «Дәстүр», 2015. -288 б.

Бұл кітапта Алаш ғалымдары А.Байтұрсынұлы, Ә.Бөкейхан, Ж.Досмұхамедұлы, М.Дулатұлы, Х.Досмұхамедұлы, Ж.Аймауытұлы, М.Жұмабай, С.Сәдуақасұлы, С.Сейфуллин, І.Жансүгіров, Иса Байзақов, М.О.Әуезов, Қ.Мұхамедханұлының әдебиеттанулық зерттеу еңбектері ХХІ ғасырдағы әлемдік әдебиеттану контексінде жаңаша қарастырылған.

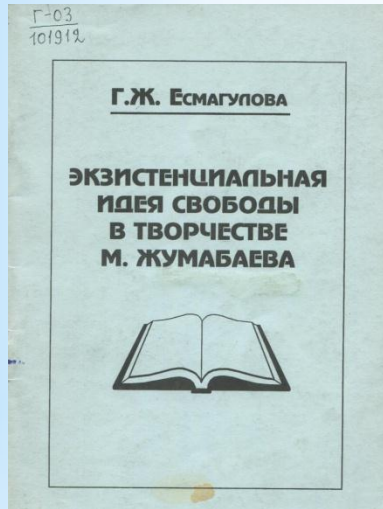
Аталған ғалымдардың әдеби зерттеулері Тәуелсіз кездегі қазақ ғылымына қажет екені айқын, сондықтан бұл кітап алаштанушылар мен көпшілік оқырманға да арналған.

Елеуқенов Ш.

Тәуелсіздік биігінен. Зерттеу, эссе, әңгіме. - Алматы: «Арда», 2007. - 400 бет.

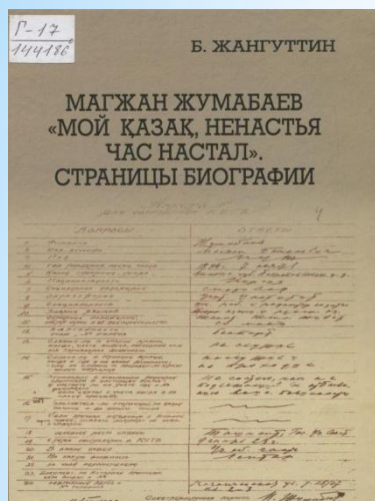
Қазақстан Республикасы Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, ғалым, жазушы, сыншы Шерияздан Рүстемұлы Елеуқеновтың бұл кітабы қазіргі сөз өнерінің тәуелсіздік тұсындағы жай-жапсарын кеңінен қозғайды. Әдеби процестің табиғатына, рух еркіндігіне, сана азаттығына қол жеткізген тұрғыдан ой жүгіртеді.

Есмагулова Г. Ж.

Экзистенциальная идея свободы в творчестве М. Жумабаева. - Алматы: Қазақ университеті, 2001. - 51 с.

М.Жумабаев - поэт-мыслитель, по оригинальности своих взглядов, глубине и смелости мышления занимающий особое место в истории казахской философии начала XX столетия. Его творчество является одним из идейных источников политической программы алашординцев. Основной проблемой его размышлений является проблема человека и его свободы. Гуманизм его творчества позволяет провести параллель между его мировоззрением и философией экзистенциализма Запада.

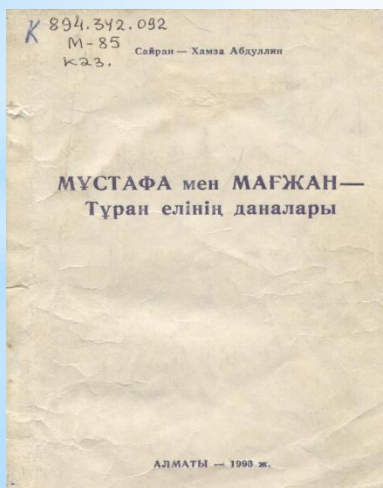

Жангуттин Б.О.

Магжан Жумабаев. «Мой казак, ненастья час настал». Страницы биографии / под общей редакцией М.К. Койгелдиева. - Алматы. ТОО «Каратау КБ» Дастур, 2016. - 220 с.

Монография посвящена исследованию биографии Магжана Жумабаева, чье имя остается нравственным ориентиром для многих поколений казахского общества.

Работа написана на основании изучения широкого круга документов, выявленных в российских (Государственный архив Российской Федерации, Российский государственный архив социально-политической истории, Российский государственный архив литературы и искусства) и казахстанских (Архив Президента Республики Казахстан, Центральный государственный архив Республики Казахстан) архивах.

МУСТАФА мен МАҒЖАН — Тұран елінің даналары.

Құрастырып баспаға әзірлегендер: Хамза Абдуллин мен Қайыржан Қасенов